

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Α'. ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗ: 30 ΑΠΡΙΛ. 1879.

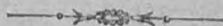
Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ οὐτουσῶν
μαθήματος, ὡς οὐ χρὴ μανθάνειν πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΔΗΛΩΣΙΣ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.

Ἀρχόμεθα σὺν Θεῷ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πανδέκτου, καί, καθ' ἃ προεκηρύξαμεν, θέλομεν προσπαθήσει νὰ προσφέρωμεν πάντοτε τοῖς ἀναγνώσταις αὐτοῦ παντοίας ὕλης ὠφέλιμα καὶ τερπνὰ ἀναγνώσματα. Ἐπειδὴ ὅμως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀποσταλέντων ἡμῖν καταλόγων ὑπὸ τῶν εἰς ἐγγραφὴν συνδομητῶν ἐπιστατησάντων φίλων, τὸ ἔργον ἡμῶν τυγχάνει τῆς ἐπιθυμητῆς ὕλικῆς ὑποστηρίξεως, ἀπεφασίσαμεν χάριν αὐτῶν νὰ κοσμῶμεν ἕκαστον τῶν ἀκολουθῶν τευχῶν μὲ δύο τοῦλάχιστον εἰκόνας (ξυλογραφίας) πρὸ πάντων διὰ τὰ πρωτοφανῆ ἄρθρα, τὰ ὁποῖα θέλομεν καταχωρίζει ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν » Λέξεις καὶ

πράγματα ἢ ὀδηγὸς τῶν γονέων », καὶ τῶν ὁποίων σκοπὸς κύριος θέλει εἶσθαι ἡ κάθαρσις τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης καὶ ἡ μετάδοσις γνώσεων εἰς τὰ μικρὰ παιδιά διὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν παρὰ τῶν γονέων καὶ μάλιστα τῶν μητέρων πάσης Ἑλληνικῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν ἤθελεν εὖρει πάροδον ὁ Πανδέκτης. Ὑπισχνούμεθα δὲ καὶ εἰς τὸ μέλλον, ἂν οἱ ἀναγνώσται αὐτοῦ ἤθελον κρίνει τι βελτιώσεως χρῆζον, ὑπέικοντες εἰς τὰς δικαίας αὐτῶν παρατηρήσεις, νὰ ἐπενέγκωμεν αὐτὴν προθύμως, ὥστε τοῦ καιροῦ προϊόντος τὸ περιοδικὸν ἡμῶν νὰ καταστῆ, ἂν ὄχι ἔν ἐκ τῶν καλητέρων, τοῦλάχιστον ἓν ἐκ τῶν μετρίων ὀργάνων τῆς τοῦ ἔθνους διαμορφώσεως.

Τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ Πανδέκτου ἐκδίδεται ἓνα μῆνα ὑστερώτερον· διότι ἔπρεπε νὰ ἐξομαλυνθῶσι δυσκολίαι τινές, τὰς ὁποίας ἀπηντήσαμεν εἰς τὴν ἐκτύπωσιν, καὶ αἱ ὁποῖαι, ἐλπίζομεν, δὲν θέλουσιν ἐπαναληφθῆ τοῦ λοιποῦ, διὰ νὰ παρεμβάλωσι κώλυμα εἰς τὴν τακτικὴν τῶν ἀκολούθων τευχῶν διανομὴν περὶ τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς κατὰ τὴν ἐν τῇ προκηρύξει ἡμῶν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν.

ΟΦΕΛΟΣ Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Τὸ ἐκ τῆς Ἱστορίας ὄφελος δύναται νὰ διαιρεθῆ φυσικώ-
τατα εἰς γενικὸν καὶ μερικόν· διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ Ἱ-
στορία προσφέρει πληθὺν ἀπολαύσεων εἰς ἐκάστην τάξιν τῆς
κοινωνίας, εἰς ἕκαστον κλάδον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν
ἰδιαιτέρως, παρέχει καὶ γενικόν τι, ὑψηλὸν καὶ καθαρῶς ἀν-
θρώπινον διάφορον, καὶ — χωρὶς νὰ λάθωμεν ὑπ' ὄψιν ἀ-
τομικοὺς καὶ δευτέρου λόγου σκοπούς — συμβάλλει κα-
θόλου τὰ μέγιστα εἰς τῆς καρδίας καὶ τοῦ νῶτος τὴν διά-
πλασιν.

Εἶνε φυσικὸν αἶσθημα, δυνατόν εἰπεῖν, φυσικὴ ἀνάγκη ἡ
ἄγουσα ἡμᾶς εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἱστορίας. Ἡ φαντα-
σία διατρίβει καὶ παραμένει εὐχαρίστως ἐνώπιον τῶν εἰκό-
νων τοῦ παρελθόντος, καὶ ἡ καρδία συγκινεῖται ὑπ' αὐτῶν
εὐεργετικώτατα. « Ὅταν ὁ ἀρχαῖος Κελτὸς βάρδος, ἀπο-
φαίνεται κάλλιστα ὁ Ancillon, θέλῃ νὰ παραστήσῃ τὴν
βαθεῖαν, ἀλλὰ καὶ γλυκεῖαν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν προξεί-
νει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἡ Μουσικῆ, λέγει, ὅτι ἐνεργεῖ ἐπ' αὐτῆς
ὡς ἡ ἀναπόλησις τῶν παλαιῶν χρόνων ». Ἀλλὰ πόθεν ἄ-
ρά γε προέρχεται ἡ πρὸς αὐτὴν ἡμῶν ῥοπή; Αὕτη εἶνε
ἑρριζωμένη εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου
φύσιν, ἡ ἑποία πανταχοῦ, ἔπου παρίσταται ἀδιάφορος καὶ
ὀπωσοῦν ἀνεπτυγμένη, ἐκδηλοῦται διὰ τινος αἰσθήματος συμ-
παθείας, καὶ ἀγαπᾷ καὶ ἐκτιμᾷ ἑαυτὴν ὄχι εἰς τὸν κατὰ
μέρος ἀνθρώπον, ἀλλ' εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Τοῦ-
το τὸ πανταχοῦ διεσπαρμένον ἀνθρώπινον γένος, εἰς τὸ ὀ-
πιῶν ἀνήκομεν, νὰ δυνηθῶμεν νὰ γνωρίσωμεν, τὸν πνευ-
ματικὸν τοῦ βίου, εἰς τῷ ὁποίῳ τὸν χεῖμαρβρον καὶ τὸ μι-

κρὸν ἡμῶν σκάφος φέρεται, νὰ κατανοήσωμεν, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τέλος, διὰ τὸ ὁποῖον ἱστιοδρομοῦμεν, νὰ διδαχθῶμεν, τοῦλάχιστον νὰ μαντεύσωμεν, πρέπει νὰ ἦνε ἀντικείμενα πολλῆς καὶ μεγάλης σπουδαιότητος. Καὶ τοῦ ἀλλαγῆς παρουσιάζεται ἡ ἀνθρωπότης καὶ ἡ πορεία τοῦ βίου αὐτῆς εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς μορφήν παρὰ εἰς τὴν Ἱστορίαν; Εἰς αὐτὴν, καὶ μόνον εἰς αὐτὴν, μεταξὺ τοσοῦτων τυχαίων μεταβολῶν, μεταξὺ ποικίλων περιστάσεων τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, γνωρίζομεν τὴν σταθερὰν καὶ μόνιμον ἀνθρωπίνην φύσιν. Ναὶ μὲν παρίσταται αὕτη εἰς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτῆς μορφάς: εἰς τὸν ἐξευγενισμόν καὶ τὴν ἐξαχρείωσιν, προόδου καὶ παλινδρομήσεως ἐπιδεικτική, ἀλλ' ὅμως πανταχοῦ ὑπάρχουσιν αἱ αὐταὶ δεξιότητες καὶ δυνάμεις, καὶ ἐνεργοῦσιν αἱ αὐταὶ κλίσεις καὶ τὰ αὐτὰ πάθη.

Τὸ κοινὸν συμφέρον βλέπομεν πανταχοῦ, ὅτι εἶνε εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἰδιαιτέρα συμφέροντα· καὶ ὅμως προάγεται δι' αὐτῶν, καὶ εἰς τὴν ἀνάμιξιν τῶν διαφόρων ἰδιαιτέρων συμβεβηκότων παρατηροῦμεν καθολικὴν τινα τοῦ γένους πορείαν. "Ὅστις λοιπὸν δὲν γινώσκει Ἱστορίαν, εἶνε ξένος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀκόμῃ. Ὀλίγον φροντίζει περὶ τῶν συμφερόντων, διὰ τὰ ὁποῖα ἐνεργεῖ καὶ παλαίει ἀνέκαθεν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον λαμβάνει εἰς αὐτά, εἶνε μηχανικὸν καὶ ὄλως παθητικόν, ὡς τοῦ τροχοῦ, ὅστις δὲν ἔχει συνείδησιν τοῦ τροχιάσματος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶνε συνηρμοσμένος, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸς συγκινεῖται.

Ὁ ἀληθὴς τῶν ἀνθρώπων βίος ὄχι μόνον γνωρίζεται ἐν τῇ Ἱστορίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἱστορίᾳ μόνον ὑπάρχει. Ἄνευ τῆς Ἱστορίας πᾶσα γενεὰ ἤθελε τραπῆ ἰδίαν ὁδὸν, καὶ ἤθελε πατεῖ τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν, τὴν ὁποῖαν ἐπάτησαν οἱ προγενέστεροι. Ἡ Ἱστορία περιλαμβάνει εἰς ἑαυτὴν ὡς εἰς μίαν ἄλυσιν ὅλας τὰς γενεάς.

Εἶνε ἡ αὐτοσυνείδησις ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ὄλων τῶν ἐθνῶν. Ἡ παράδοσις μὲ ὄλους τοὺς θησαυροὺς τῆς καὶ ἡ πείρα ὄλων τῶν αἰῶνων ἀνήκει εἰς αὐτήν. Τὰς γνώσεις, ιδέας καὶ ἐφευρέσεις παντὸς χρόνου, καὶ ὅ,τι ἐπενόησαν εἰς αὐτήν τὴν πολιὰν ἀρχαιότητα οἱ σοφοί, μεταδίδει ἡ Ἱστορία εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Οἱ ἀπόγονοι δύνανται μόνον ν' ἀρχίσωσι, ὅθεν ἔπαυσαν οἱ πρόγονοι, καὶ νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἄλλως, εἶνε ἀδύνατον νὰ προοδεύσωσιν. Ἐκτὸς τούτου ἡ Ἱστορία εἶνε πηγὴ ἀνεξάντλητος γνώσεων. Εἰς αὐτὴν ἀνήκει τὸ ἥμισυ αὐτῶν καὶ ἐπέκεινα. Διότι ἡ περιοχὴ τῶν ἱστορικῶν γνώσεων εἶνε παραμεγάλῃ, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φιλοσόφων λαμβάνουσι παρ' αὐτῆς τὴν ὕλην ἢ τὰ παραδείγματα πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δογμάτων των.

Οὐδὲν ταπεινότερον παρὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἀγνώτος (ἀνιδέου) τῆς Ἱστορίας. Οὐδὲν ἀθλιώτερον παρὰ τὴν κατὰστασιν αὐτοῦ, ὅταν ἦνε ἀνάγκη νὰ κρίνη περὶ ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων πραγμάτων. Οὐδὲν βιβλίον, οὐδεμίαν ἐφημερίδα δύναται ν' ἀναγνώσῃ μὲ ὠφέλειαν. Πανταχοῦ πλανᾶται εἰς τὸ σκότος. Τὸ παρὸν τοῦ εἶνε αἰνίγμα καὶ τὸ μέλλον πάντῃ κεκαλυμμένον. Προλήψεις παντὸς εἶδους τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς τάξεως, τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, παρεμποδίζουσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ πνεύματός του. Τὰ κοινότατα πράγματα δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ καὶ τὰ ἀσυνήθη τοῦ ἐκπλήττουσι τὸν νοῦν. Πόσον ὑπερτερεῖ αὐτὸν ὁ πρὸς τὴν Ἱστορίαν ὠκειωμένος! Πρὸ αὐτοῦ ἐλευθέρα καὶ μακρινὴ ἀποψις εἶνε ἀνεωγμένη καὶ ὡς ἐκ περιωπῆς ἐπιβλέπει τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Κατὰ τὴν συμβάν δὲν τὸν ξενίζει· διότι οὐδὲν εἶνε εἰς αὐτὸν καινὸν καὶ νέον. Ἀνακαλύπτει τὰ κρύφια ἐλατήρια καὶ μαντεύει τὰς συνεπειὰς τῶν συμβεβηκότων. Διότι τὸ παρελθὸν περιέχει τὸ κλειδίον τοῦ παρόντος καὶ εἶνε κάτοπτρον τοῦ μέλλοντος. Εἰξεύρει νὰ δώσῃ εἰς ὅλα

τὴν προσήκουσαν εἰς αὐτὰ θέσιν. Δὲν εἶνε προκατειλημ-
μένος οὔτε διὰ τὰ παλαιὰ οὔτε διὰ τὰ νέα, οὔτε διὰ
τὰ ἐγγώρια οὔτε διὰ τὰ ξένα. Δὲν θαμβόναται οὔτε ἀ-
πὸ πολιτικᾶς οὔτε ἀπὸ θρησκευτικᾶς τερατείας. Οὐδεὶς
χρηστότερος πολίτης, οὐδεὶς ἀνυποκριτότερος λάτρης τοῦ
θείου· διότι θεωρεῖ τὴν πολιτείαν ὡς τὸ οὐδὲν οὐκ ἄνευ
τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ ἡ μὲν θεότης ἀποκαλύπτεται εἰς
αὐτὸν ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἡ
δὲ ἀθανασία τῆς ψυχῆς ἐν τῇ προαισθήσει ὄλων τῶν
ἔθνων. Ἄλλὰ καὶ ἀδιάφορος μένει πρὸς πᾶσαν πολι-
τικὴν ἢ θρησκευτικὴν μορφήν, ἥτις ἀνήκει εἰς τινὰ τό-
πον ἢ εἰς τινὰ χρόνον, δεικνύων ἀνεκτικότητα πρὸς ἐ-
κείνους, οἵτινες πρεσβεύουσι τὰς αὐτὰς ἀληθείας μὲ δι-
άφορον ἐξωτερικὴν λατρείαν.

Ὁ πλοῦτος τῶν ἱστορικῶν γνώσεων εἶνε ἀδύνατον
νὰ μὴ ἐπενεργήσῃ καὶ εἰς τὸ πρακτικόν. Ἡ Ἱστορία
ἐπομένως εἶνε διδάσκαλος τῆς φρονήσεως, τοῦ δικαίου
καὶ τῆς ἀρετῆς. Καὶ διὰ τὸν ἰδιωτικόν καὶ διὰ τὸν δημόσιον
βίον, καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰς κυβερνήσεις εἰς παρα-
δείγματα, τὰ ὅποια δεικνύουσι τὸν κίνδυνον καὶ ἐνθαρ-
ρύνουσι πρὸς τὸ καλόν, δίδει ἡ Ἱστορία τὰ σωτηριω-
δέστατα μαθήματα· ἐπειδὴ μᾶς προσφέρει τὸ ἐξαγόμε-
νον τῆς πείρας καὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀνθρωπίνων γνώ-
σεων, τὰ ὅποια ὑπῆρξαν πάντοτε αἱ δύο κυριώτεροι πη-
γαὶ τῆς φρονήσεως.

Ἄν τὰ παραδείγματα τῆς φρονήσεως ἐπενεργοῦσιν εἰς
τὴν καρδίαν, τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς προσκτῶνται
τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἐρασμιότη-
τος τῶν πρωτοτύπων, τὰ ὅποια μᾶς παρουσιάζει ἡ Ἱ-
στορία. Διότι οὔτε ἡ δικαιοσύνη θριαμβεῖει, οὔτε ἡ ἀρε-
τὴ εὐτυχεῖ πάντοτε, καὶ τοῦτο ἐπ' ἀκριβὲς ἐξυψώνει τὴν
ἀξίαν των. Ἡ ἀληθὴς ἀξία συνίσταται εἰς τὴν αὐτα-
πύρνησιν. Τοῦτο μᾶς διδάσκει ἡ Ἠθική. Ἄλλὰ σπανίως

ἡ ἀφηρημένη ἰδέα τοῦ καθήκοντος, ἂν δὲν καταστῆ αἰσθητὴ διὰ παραδειγμάτων, εἶνε σεβαστὴ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ταῦτα τὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια κινῶσι τὴν καρδίαν καὶ ἐπιβάλλουσι σέβας καὶ ἀγάπην, προσφέρει ἡ Ἱστορία καὶ μεταβάλλει τὸ ξηρὸν τῆς Ἠθικῆς σύστημα εἰς ζῶσαν εἰκόνα ὁρώντων προσώπων. Ὅστις διατρέχει ταύτην τὴν στοάν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ὅλων τῶν αἰῶνων, αἰσθάνεται ἑαυτὸν διαδυόμενον ὑπὸ τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὸ φρόνημά του ἐξυψοῦται καὶ ἡ πρὸς μίμησιν ἀμιλλα θαυμασίως ἐξεγείρεται. Ἄν καὶ ὀλιγάριθμα τὰ πρωτότυπα ταῦτα τῆς ἀρετῆς, ἐμπνέουσιν ὅμως οὐχ ἥττον ἐνθουσιασμόν. Ἡ ἐπιβρόχη, τὴν ὁποίαν ἐξασκοῦσιν, ἀποβαίνει ἰσχυροτέρα διὰ τῆς ἀντιθέσεως, τὴν ὁποίαν σχηματίζουσι πρὸς τὰ ἐλαττώματα τοῦ ὄχλου, καὶ ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν κακῶν εἶνε μεγαλύτερος, τόσον ἐμπνέει περισσοτέραν φρίκην.

Μεταξὺ τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων, τὰ ὅποια διεγείρει καὶ τρέφει ἡ Ἱστορία, σημειοῦμεν ἐνταῦθα πρὸ πάντων δύο φυσικῶς ἀχώριστα καὶ περιέχοντα ἐν ἑαυτοῖς τὸ σπέρμα ὅλων σχεδὸν τῶν ἄλλων ἀρετῶν: τὸν πρὸς τὴν πατρίδα δηλ. καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα. Διότι ὄχι μόνον τὰ χρονικὰ τῆς Ἱστορίας βρίθουσι παραδειγμάτων τούτων τῶν ἀρετῶν, ἐπειδὴ ἔχουσι μεγάλην ῥοπὴν εἰς τὸν δημόσιον βίον καὶ παράγουσι ἔργα λαμπρότατα, ἀλλὰ καὶ προῦποτίθενται ὑπὸ τῆς Ἱστορίας ἢ τοῦλάχιστον τελειοποιοῦνται καὶ ἐνισχύονται δι' αὐτῆς. Ὁ ἀδαῆς τῆς Ἱστορίας ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα του ἐνστιγματικῶς μόνον· διότι δὲν τὴν γνωρίζει. Τοῦναντίον ἐκ τῆς Ἱστορίας δυνάμεθα ν' ἀρυσθῶμεν τὸν ἔρωτα καὶ τὸ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν θάρρος· ἐπειδὴ ὄχι μόνον μᾶς διδάσκει, ὅτι εἶνε κατορθωτὴ ἡ κτήσις τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ δεικνύει καὶ τὰ μέσα τῆς κτήσεως αὐτῆς. Πόσα κατορθώματα δὲν παρήγαγε τὸ παράδειγ-

μα τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Δεκίου καὶ τοῦ Ἀρνόλδου Winkelried! Ποσάκις ἡ εἰκὼν τοῦ Κάτωνος δὲν ὑπεστήριξε τὸ ἐκλιπὸν θάρρος πολλῶν ὑπερασπιστῶν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ παρωργισμένη σκιά τοῦ Ἑρμάννου δὲν κατέστησεν ἀκαταμαχήτους πολλοὺς νέους τῆς Γερμανίας μαχητάς;

Ἡ Ἱστορία εἶνε ὄχι μόνον διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ καὶ κριτὴς αὐστηρὸς, μισθαποδότης ἀφιλοπρόσωπος, ὡς ἐπανορθοῦσα τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς τύχης. Τῷ ὄντι συχνάκις παραγωνρίζεται ὁ καλὸς ἄνθρωπος καὶ γίνεται θῦμα τῆς συκοφαντίας. Συχνάκις ὁ μοχθηρὸς διὰ τῆς πανουργίας ἢ ἰσχύος αὐτοῦ διαφθείρων τοὺς συγχρόνους του κατορθώνει ν' ἀγοράσῃ ἢ ἀποσπάσῃ τοὺς ἐπαίνους τῶν ἢ ν' ἀφοπλίσῃ τοὺς ἐπικριτάς. Ἄλλ' εἰς μάτην! Ἡ ἐπερχομένη γενεὰ οὔτε ἀπατάται οὔτε δεκάζεται. Χωρὶς κλίσιν καὶ πάθος, χωρὶς φόβον καὶ ἐλπίδα, θέλει σταθμίσει εἰς τὰ ἱστορικὰ αὐτῆς ἔργα τὰς μαρτυρίας, θέλει κρίνει τὰς πράξεις καὶ ἀποδώσει εἰς ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν τὸ ἀνηκόν μέρος τῆς δόξης ἢ τῆς ἀδοξίας καὶ τοῦ αἰσχους. Ἐν ὅσῳ ὁ κόσμος ὑφίσταται, τὰ ὀνόματα τοῦ Κριτίου καὶ Κρομβέλλου θέλουσιν ἀναφέρεσθαι μὲ βλασφημίας καὶ κατάρας, τὰ δὲ τοῦ Σωκράτους καὶ Σίδνεϋ μετὰ σεβασμοῦ, εὐλογίας καὶ ἀγάπης. Τέλος, τὸ οὐσιωδέστατον, ἐν βλέμμα, τὸ ὁποῖον ρίπτει ὁ κακοῦργος εἰς τὴν Ἱστορίαν, ταρατπεῖ τὴν φαινομένην εὐτυχίαν του, μυωπίζει αὐτὸν εἰς πράξεις ἀγαθὰς, τούλάχιστον ἐξωτερικῶς ἀγαθὰς, καὶ ἀναρρίπτει τὸ θάρρος τοῦ εἰς τὰ δικαιώματα αὐτοῦ προσβληθέντος καλοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ.

Μεταξὺ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς νήσου Κρήτης ὑπάρχει τετράγωνός τις λεκάνη μικρᾶς ἐσωτερικῆς θαλάσσης, ἣτις ἀποχωρίζεται τῶν λοιπῶν ὑδάτων τῆς μεσογείου.

Τοῦτο τὸ ἐξ ὕδατος τετράγωνον δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μεγάλη ἁλμυρὰ λίμνη μὲ διαφόρους ἐξόδους, αἵτινες φέρουσιν εἰς μεγαλήτερα τῆς θαλάσσης μέρη.

Τὸ ἐσωτερικόν τῆς λεκάνης ταύτης εἶνε ἐσπαρμένον μὲ πληθὺν ὄρειων ἠφαιστειογενῶν νήσων, πρὸς τὰς ὁποίας ὀλίγα συμπλέγματα νήσων τῆς Εὐρώπης δύνανται νὰ παραβληθῶσι κατὰ τὰς φυσικὰς καλλονὰς, τὴν εὐκαρτίαν καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα.

Λαμπρὸς καὶ αἴθριος οὐρανὸς ὑψοῦται, ὡς θόλος, ὑπεράνω αὐτῶν· ἔχουσι γλυκὺν χειμῶνα καὶ προφυλάττονται ἀπὸ τὸν ἄμετρον καύσωνα διὰ τῆς πνοῆς τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Εἶνε ὅλαι κατοικήσιμοι, προσφέρουσι τερπνὰς κοιτάδας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπίπεδα μέρη ἐπιτήδεια πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, τῆς ἐλαίας καὶ ἄλλων καρποφόρων δένδρων. Ὅλαι δὲ σχεδὸν εὐμοιροῦσιν ἀσφαλῶν λιμένων, ὁποίους τις σπανίως ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ τόσον πολλοὺς πλησίον ἀλλήλων.

Καθὼς αἱ νῆσοι, οὕτω καὶ τῆς περικειμένης ἡπείρου τὰ παράλια εἶνε ποικιλόμορφα. Ἀπὸ τὸ βόρειον, ἀνατολικόν καὶ δυτικόν μέρος εἰσχωρεῖ ἡ ξηρὰ εἰς τὴν θαλασσίαν λεκάνην μὲ πολλὰς ὠραίας χερσονήσους. Βαθεῖς κόλποι καὶ ὄρμαι καὶ ἐξαιρεται λιμένες, προσφέροντες σκέ-

πην, εισδύουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ξηρᾶς καὶ προσκαλοῦσι πανταχοῦ εἰς τὴν ναυτιλίαν.

Σύμπαν σχεδὸν τὸ Αἰγαῖον πέλαγος διὰ τὴν πληθὺν τῶν θέσεων, εἰς ἃς δύναται τις ν' ἀγκυροβολήσῃ ἢ ἀράξῃ, εἰμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς εἰς μέγας λιμῆν, σύμπασα δὲ ἡ Ἑλλάς ὡς Εὐρώπη ἐν μικρῷ (ἢ μικρογράφια αὐτῆς).

Καθὼς ἡ Εὐρώπη διὰ τὴν ποικίλην αὐτῆς διάρθρωσιν, διὰ τὴν θαυμασίαν μίξιν τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὑπερβαίνει ὅλας τὰς ἄλλας ἡπείρους τῆς γῆς, οὕτως ἡ Ἑλλάς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Καὶ καθὼς τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, ἀφοῦ ἀπαξ ἐξηγέρθησαν, ἔπρεπε νὰ ὑπερβῶσιν ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη τῆς γῆς κατὰ τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν ἐπιμιξίαν, τὰς τέχνας, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, οὕτως, ὡς φαίνεται, ἤτο προωρισμένον εἰς τὸ Αἰγαῖον ἢ Ἑλληνικὸν πέλαγος νὰ καταστῇ ἐξ ἀρχῆς ἡ πρώτη κοιτίς, ἡ πρώτη σχολὴ τῆς δραστηριότητος, ἐξ ἧς προῆλθε τῆς Εὐρώπης ἡ ἀνθηρὰ κατάστασις.

Πότε καὶ πῶς ἐξεχύθη ὁ πρῶτος τῶν κατοίκων πληθυσμὸς εἰς ταύτην τὴ θαυμασίαν λεκάνην διὰ τῶν τερπνῶν νήσων καὶ χερσονήσων εἶνε κεκαλυμμένον μὲ σκότος πυκνὸν καὶ ἀδιάλυτον.

Ἄλλ' ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων γίνεται καταφανές, ὅτι οἱ γενάρχαι ἢ προπάτορες αὐτῶν Πελασγοὶ ἤλθον ἐκ τῆς Ἀνατολῆς διὰ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεγάλην Ἰνδοευρωπαϊκὴν οἰκογένειαν τῶν ἐθνῶν, ἧτις ἔδωσαν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ διασημότερα καὶ πνευματωδέστερα αὐτῆς ἔθνη.

Ἡ γλῶσσά των φαίνεται γενῶς συγγενέουσα μὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν, Κελτικὴν, Γερμανικὴν καὶ Σλαυικὴν. Ὅπως αὕτη, οὕτω καὶ ἡ πρώτη αὐτῶν καταγωγὴ, πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὰ Ἰμαλάα ὄρη.

Τίνα ἔχοντες ἡγεμόνα, εἰς τίνας περιστάσεις καὶ διὰ τίνα συμβεβηκότα οἱ προπάτορες τῶν Ἑλλήνων Πελασγοὶ ἀπεμακρύνθησαν τούτου τοῦ μέρους, πῶς καὶ κατὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τῆς Ἱστορίας αὐτῶν ἠδυνήθησαν ν' ἀναδειχθῶσι καὶ πῶς διὰ τῶν Ἀσιατικῶν δυτικῶν μερῶν καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας διαπεραιώθησαν, τοῦτο δὲν παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς κανεὶς τόσον ἀκριβῶς, ὅπως ὁ Μωϋσῆς τὰ περὶ γενέσεως καὶ ἀρχῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Τὰ δύο ἔθνη ἐπ' ἀκριβείας, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἔφθασαν εἰς τὸν ὕψιστον τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὸν, οἱ Ἑλληνας καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, μετέσχον τῆς αὐτῆς τύχης: περὶ τῆς παναρχαίας δηλ. αὐτῶν Ἱστορίας καὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς χώρας των ἐπικρατεῖ περισσοτέρα ἀβεβηκίότης παρὰ περὶ τῆς Ἱστορίας πολλῶν ἄλλων ὀλιγώτερον πεπολιτισμένων φυλῶν· καὶ τοῦτο εἶνε ἐν μέρει φυσικὴ συνέπεια τῆς πρώτου αὐτῶν ἀναπτύξεως καὶ ἀκμῆς, ἣτις πᾶν ὅ,τι ὑπῆρχεν παρ' αὐτοῖς βαρβαρικὸν ἐπεσχίασεν, ἐπεσχότισε, κατεφρόνησε καὶ εἰς λήθην παρέδωκεν.

Τῷ ὄντι ἔχομεν πολλὰ ἀσαφῆ καὶ ἀτελεῖ ἰδέαν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Ἑλληνας ὑπερέβησαν καὶ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ κατὰ τὸ πνεῦμα τοὺς ἀνήκοντας εἰς τοῦτον τὸν μέγαν κορμὸν προπάτορές των Πελασγοὺς, καὶ ἔμαθον νὰ αἰσιλάνωνται καὶ παριστάνωσιν ἑαυτοὺς ὡς ἐν ἀνεξάρτητον ἔθνος.

Τοιαῦτα πράγματα εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν θέλουσι μένει ἐπίσης ἀνεξήγητα, καθὼς καὶ εἰς τὴν φύσιν: κατὰ τίνα π. χ. τρόπον καὶ κατὰ τίνας χημικὰς συνθέσεις ἐκ τῆς ρίζης τῆς ῥοδῆς ἢ σταγῶν, ἣτις εἶνε προσδιωρισμένη νὰ σχηματίσῃ τὸν κάλυκα, ἀναβαίνουσα στερεοποιεῖται, καὶ πῶς ἔπειτα ἐκ τοῦ κάλυκος ἀναπτύσσεται τὸ ὠραῖον ἄνθος. Παρὰ χρῆμα ἴσταται τέ-

λειον ἐνώπιόν μας τὸ εὐῶδες ἑκατόμφυλλον, πρὶν δυνηθῶμεν νὰ δεῖξωμεν διὰ τί ἔγεινεν οὕτως καὶ οὐχ ἄλλως.

Πᾶν, ὅ,τι δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶνε τὸ ἐξῆς: ὅτι οἱ καλούμενοι Πελασγοὶ καὶ μάλιστα οἱ διαδεχθέντες αὐτοὺς Ἕλληγες, τὰ τέκνα αὐτῶν, ἦσαν ἔθνος βάρβαρον μὲ ἑξαίρετα προτερήματα προικισμένον, καὶ ὅτι κατ' εὐτυχίαν κατώκησαν πατρίδα ἢ κατοικίαν, ἣτις ἦτο διακεκοσμημένη εὐνοϊκῶς πρὸς ἀνάπτυξιν τόσων σπανίων ἰδιοτήτων: εἰς τὸ ποικιλόμορφον δηλ. ἐκεῖνο τετράγωνον τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ ὁποῖον μὲ ὀλίγας λέξεις ἀνωτέρω περιεγράψαμεν.

Δὲν ἤρκεσαν ὅμως πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν οὔτε οἱ εὐνοια αὐτῆ, οὔτε τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα μόνον, ἀλλ' ἔπρεπε παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καθὼς καὶ παρ' ἄλλοις Εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσι, νὰ ἔλθωσι καὶ ἔξωθεν οἱ ἐναυσματικοὶ σπινθῆρες.

Οἱ μῦθοι τῶν Ἑλλήνων ἀναφέρουσιν ἐποικήσεις, ὡς συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα ἔδωσαν εἰς αὐτοὺς τὸν πρῶτον ἐρεθισμὸν πρὸς ἠθοποίησιν: ἀναφέρουσι δηλ. τὴν ἐξ ἄλλοδαπῆς ἐλθοῦσαν διδάσκαλον τῆς Γεωργίας Δῆμητρα, ἣτις ἐσύστησε τὸν γάμον καὶ ἔφερε τὴν συκῆν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ἢ Ἀθηνᾶ τὴν ἐλαίαν, καὶ τὸν ξένον Προμηθεά, ὁστις ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὴν ἔμπυρον τοῦ Ἡφαίστου τέχνην.

Καὶ αὐτὴν τὴν χρῆσιν τοῦ σιδήρου ἔλαβον οἱ Ἕλληγες ἐκ τῆς ἄλλοδαπῆς. Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ἵππου, ἢ τέχνη τοῦ νῆθιν (κλώθειν) καὶ ὑφαίνειν ἀποδίδονται εἰς τὸν Ποσειδῶνα, τὸν θεὸν τῆς θαλάσσης: ὁ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον ταῦτα ἦλθον μὲ πλοῖα διὰ θαλάσσης εἰς τὸ πρωτόπειρον νησιωτικὸν ἔθνος.

Ἐπίσης μὲ πλοῖα ἔφθασαν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῆς Φοινίκης, Αἰγύπτου καὶ Φρυγίας ὁ Κάδμος, ὁ Δαναὸς καὶ ὁ Πέλοψ, οἱ πρῶτοι νομοθέται καὶ ἰδρυταὶ τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν καὶ οἱ κτίσται τῶν πόλεων καὶ ἀκροπόλεων. Ἐξ αὐτῶν τῶν

μερῶν ἔλαβον οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι τὰ μάν-
τειά των, μέρος τῶν ὀνομάτων τῶν θεῶν καὶ τῶν θρησκευ-
τικῶν μύθων καὶ θεσμῶν αὐτῶν. Ὅλα τὰ σπέρματα τοῦ
πολιτισμοῦ ἔφεραν εἰς τοὺς Ἑλληνας ναῦται καὶ ἔμποροι.
Ἡ ἐξημέρωσις ἐν ἐνὶ λόγῳ προῆλθεν ἐκ τῆς θαλάσσης·
συμφώνως δὲ πρὸς τὴν φύσιν καὶ θέσιν τῆς χώρας των
καὶ διὰ τῆς θαλάσσης ἠϋξήσεν. Ἀνέκαθεν οἱ Ἑλληνες ἦ-
σαν ἔθνος θαλάσσιον καὶ ἐμπορικόν. Τὸ ἀρχαιότατον ὄνομα
τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος, τῶν Πελασγῶν, παράγεται κα-
τά τινος ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως πέλαγος καὶ ἐπομέ-
ως εἶνε ταυτόσημον μὲ τὸ πελάγιοι ἢ θαλάσσιοι.

Μετὰ τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ ἀνδρῶν τοῦ εὐρέος οὐ-
ρανοῦ, τὸν Δία, πρῶτος παρ' αὐτοῖς ἦτο ὁ Ποσειδῶν, ὁ θε-
ὸς τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἀνέμων. Ἐξήσκει πλειοτέραν ἐ-
πιβρόχην ἐπὶ τῶν τυχῶν αὐτῶν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους
θεοὺς. Πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνεπέμποντο ἐκτενεῖς δεήσεις εἰς
τοὺς ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων καὶ νήσων ναοὺς αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ
ἀφροῦ τῆς θαλάσσης ἀνετινάχθη ἡ θεὰ τῆς καλλονῆς
Ἀφροδίτη, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Θεὸς τοῦ φωτός, ὁ Ἥλιος, εἶ-
χε τὰ βασιλεια αὐτοῦ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ὅπου πᾶσαν ἐ-
σπέραν ἤρχετο, διὰ ν' ἀναπαυθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας μιᾶς
τῶν Νηρηίδων.

Αἱ πρῶται σημαντικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἑλλήνων, εἰς
τὰς ὁποίας ἐμφανίζονται ὡς ἐν ἐκ συμφώνου ἐνεργοῦν ἔθνος,
ὁ στόλος τῶν Ἀργοναυτῶν καὶ ὁ κατὰ τῆς Τροίας πόλεμος,
ἦταν μεγάλοι διὰ θαλάσσης ἐκστρατεῖαι, καὶ καθὼς τότε
ἐπὶ Ἀγαμεμνονος ἡ Ἑλλὰς ἤρθη μεγάλη ἐκ τοῦ Αἰγαίου
πελάγους, οὕτως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πελάγους, τῶν αὐτῶν νή-
σων καὶ τῶν αὐτῶν λιμένων καὶ πλοίων ἔλαβε συχνάκις νέ-
ας δυνάμεις καὶ ἀνεγεννήθη ὡς ἐκ θαύματος.

Καθὼς δὲ ὁ μυθολογούμενος Ἀνταῖος, καταβεβλημένος ὑ-
πὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐγγίζων τὴν μητέρα του Γῆν ἐλάμβαν-
εν νέαν ζωὴν, οὕτω καὶ ἡ Ἑλλὰς, ὁσάκις κατεβλήθη, ἔ-

ως και εις αυτας τας ημερας μας, ανακτωμενη εκ της μητρος αυτης θαλασσης νεας δυναμεις ηγερθη ισχυρα και ακμαια ως και προτερον.

Τα αρχαιοτατα και εθνικα, ουτως ειπειν, αποβαντα ε-
πη του Ομηρου εχουσιν υποθεσιν πειρατειας η εργα λη-
ιστηρων. Εινε ποιησεις, τας οποιας και σήμερον, ως
πρὸ τριων χιλιαδων ετων, καλλιστα καταλαμβανει το Έλ-
ληνικόν εθνος, καθως και οι ποιμενικόν βιον ζωντες Ά-
ραβες, τας παραδοσεις περι των νομαδων πατριαρχων, του
Αβρααμ και του Ισμαηλ.

Εξεγερθεν απαξ εξωθεν το γονιμον και ως το υδωρ
ευκίνητον των Ελλήνων πνευμα, ανέπτυξε θαυμασία
δραστηριότητα κατά πάσας τας σχέσεις του δημοσίου
και ιδιωτικού βίου.

Τείνοντες προς τον ενθουσιασμόν, προικισμένοι με
φαντασίαν και ζωηράν προαίσθησιν διείδον οι Έλληνες
πανταχοῦ: ἐπὶ των απόπτων κορυφών των όρέων των,
εις τα άλση των κατά την παραλίαν κοιλάδων, ἐπὶ
των άνθοστολίστων και υπό πολλών πηγών και ρυάκων
διαβρεχομένων αγρών των, τα ίχνη μιᾶς τινος θεότη-
τος. Πᾶσα γωνία της χώρας των εξυμνήθη και διαιω-
νίσθη δια της ποιήσεως. Έμαθον να λατρεύωσι τους
θεούς και εις όλα τα μέρη της Ελλάδος ἀπήντα τις
μαντεία, ιερά και θεωρία. Πᾶσα σπιθαμή της γῆς αυ-
των εκλείσθη και καθωσιώθη.

*Όρη πάλαι τὰδ' ἦν Όρειάδων πλέα.
Δένδρω δ' ἐρύκει παρτί νύμφη τις Δρυάς,
Έξ υδριῶν τ' ἐβλυζε Ναιδων καλῶν
Ρείθρων διαυγές ῥᾶμ' ἀφρώδες ἐκρέον (*)*

(*) Κατά την υπό του σοφοῦ καθηγητοῦ Φ. Ιωάννου μετάφρα-
σιν του ποιήματος του Σχιλλέρου του επιγραφομένου «Οι θεοὶ της
Ελλάδος» ἐν τοῖς Φιλολ. αὐτοῦ Παρέργοις σελ. 354.

(Ἐπεταὶ συνέχεια).

ΠΕΡΙ ΑΓΩΓΗΣ.

Ἄγωγη καθόλου λέγεται ἡ ἐκ προθέσεως διάπλασις τοῦ πνευματικῶς ἀναναπτύκτου καὶ ἀνηλίκου ἀνθρώπου δι' ἄλλου πνευματικῶς ἀνεπτυγμένου καὶ ἡλικιωμένου πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς σχετικῶς δυνατῆς ἀνωπίνης τελειότητος.

Εἰς τὴν ἐκ προθέσεως ταύτην καὶ κανονικὴν διάπλασιν ἐπενεργεῖ καὶ ἡ φύσις καὶ ἄλλοι ἀνθρώποι ἐκτὸς τοῦ ἄγοντος καὶ ἐν γένει ὁ βίος ὅλος μὲ τὰς τύχας του.

Τὴν ἐπενέργειαν ταύτην, ἐνόσω εἶνε ἐπιβλαβῆς, πρέπει παντὶ σθένει ν' ἀπομακρύνωμεν· ἐξ ἐναντίας, ὅ,τι καλὸν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ, πρέπει νὰ διατηρῶμεν, ἀνθέλωμεν νὰ στέψη ἡ ἐπιτυχία τὰς προσπαθείας μας.

Ἡ ἀγωγή δύναται νὰ παραταθῇ δι' ὅλου τοῦ βίου ἡμῶν· κυρίως ὅμως φθάνει μέχρι τέλους τῆς νεανικῆς ἡλικίας. Τὸ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τούτων εἶνε Αὐταγωγία ἢ ἐφαρμογὴ καὶ ἐπαύξεις μᾶλλον τοῦ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀγωγῆς προσκτηθέντος.

Ἡ ἀγωγή διαιρεῖται συνήθως εἰς σωματικὴν καὶ πνευματικὴν, ἡ δὲ πνευματικὴ εἰς διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν. Διαιρεῖται προσέτι εἰς οἰκιακὴν καὶ δημοσίαν· εἰς ἰδίως ἀγωγήν καὶ διδασκαλίαν κτλ. Περὶ μιᾶς ἐκάστης τούτων θέλομεν διαλάβει ἐν διαφόροις ἄρθροις τὰ κυριωδέστερα, ἀπανθίζοντες αὐτὰ ἐκ τοῦ λειμῶνος τῆς Γερμανικῆς Παιδαγωγικῆς.

Περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς.

Ἡ σωματικὴ ἀγωγή στρέφεται περὶ τὴν διάπλασιν τοῦ σώματος, σκοπεύουσα νὰ δώτῃ εἰς αὐτὸ τὴν σχετι-

κῶς δυνατὴν τελειότητα. Ἡ τελειότης αὕτη συνίσταται 1) εἰς τὴν ὑγιείαν, τούτέστιν εἰς τὴν ἀκώλυτον καὶ τακτικὴν πορείαν ὄλων τῶν πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαίων λειτουργιῶν, ὅθεν πηγάζει ἐλευθερία καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ παντὸς σωματικοῦ ἄλλου. 2) εἰς τὴν εὐκολον καὶ ἀπαρεμπίδιστον χρῆσιν ὄλων τῶν μὲ προαιρετικὴν κίνησιν προικοισμένων μελῶν καὶ ἐπομένως εἰς τὴν εὐκολίαν ν' ἀποκτᾷ τις σωματικὰς δεξιότητάς. 3) εἰς τὴν ὠραιότητα ἢ καλλονήν, ἣτις εἶνε μὲν δῶρον τῆς φύσεως, δύναται δὲ διὰ τῆς ἀγωγῆς νὰ ἐπαυξηθῇ καὶ ἐπιταθῇ. 4) εἰς τὴν ὀξύτητα τῶν αἰσθήσεων.

Ἡ σωματικὴ ἀγωγή ἀρχίζει ἐξ αὐτῆς τῆς ἐγκυμοσύνης. Ἐπειδὴ δὲ ἡ εὐεξία τῆς μητρὸς συνδέεται ἀμέσως μετὰ τῆς τοῦ ἐμβρύου, πρέπει ἡ μήτηρ νὰ ἦνε προσεκτικὴ εἰς τὴν διαγωγὴν τῆς. Ἀλλὰ δὲν πρέπει πάλιν, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, νὰ μεταχειρίζεται τις τὴν ἐγκυον ὡς ἀληθῶς πάσχουσαν, ἀπαγορεύων εἰς αὐτὴν πᾶσαν κίνησιν καὶ τοὺς ἐλαφροὺς σωματικοὺς κόπους, ἐνῶ ἡ ἡδυσπάθεια καὶ φιλοκοσμία ἐξ ἄλλου μέρος ἐρεθίζει εἰς ὀλεθρίας ὑπερβολάς. Καθόλου πρέπει νὰ φυλάττηται ὁ ἐξῆς κανὼν. Δεδοκιμασμένους καὶ μετρίους κόπους ἐξακολούθει, ἐρεθιστικὰς καὶ ἐξαντλούσας ἐνασχολήσεις περιόριζε. Προσέτι ζῆτει ἰλαρότητα καὶ εὐθυμίαν. Διότι, ὅσα τελειότερα εἶνε ἡ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ κατάστασις τῆς μητρὸς ἐν καιρῷ τῆς κυφορίας, τόσα τελειότερα πρέπει νὰ προσδοκῶμεν, ὅτι θέλει εἶσθαι καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ μέλλοντος καρποῦ.

Καὶ μετὰ τὴν γέννησιν δὲ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις εἶνε φόβος μὴ συνειθίσωσι κακῶς μᾶλλον τὸ νεογνὸν παρὰ μὴ παραμελήσωσιν αὐτὸ, ἐνῶ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις διὰ τὴν ἐνδειαν καὶ ἀπειρίαν συμβαίνει συνήθως ὄλον τὸ ἐναντίον. Καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι δὲ καὶ προ-

λήψεις τῶν τροφῶν καὶ ἄλλων συμβούλων δὲν ἐξήλειφθησαν ἀκόμη παντάπασιν· ἡ δὲ ἄμετρος περίσχεψις πολλῶν μητέρων, διὰ τὰ μὴ εἰπωμεν δειλία, δίδει ἀκρόασιν πολλάκις καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀνοητοτέρας παραινήσεις. Οἱ ἰατροὶ, οἵτινες εἰς τοιαύτην περίστασιν ἤθελον εἶσθαι οἱ καταλληλότεροι σύμβουλοι, δὲν δύναται τὰ προλάβωσι τὰ κακὰ, καὶ μόνον, ὅταν ἐπέλωσιν αὐτά, ἐν καιρῷ δηλ. ἀσθενείας, προσκαλοῦνται εἰς βοήθειαν. Ἴσως ἦτο κάλλιον, ὅπου ὑπάρχει ἀβεβαιότης τὰ ἐμπιστεύηται τις μᾶλλον εἰς τὴν φύσιν, παρά εἰς τὴν τέχνην, τῆς ὁποίας ἡ σύμπραξις πρέπει τὰ ὑποβοηθῆ μόνον τὴν φύσιν.

Ἡ φυσικὴ τροφὸς τοῦ νεογνοῦ εἶνε ἡ μήτηρ. Μόνον, ὅταν ἦνε ἀνάγκη, δύναται τὰ δικαιολογηθῆ ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τούτου. Ὅτι δὲ κατὰ δυστυχίαν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις ἡ ἐξαίρεσις αὕτη μετετράπη εἰς κανόνα, τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰς ὀλεθρίας πλάνας τῶν ἡμερῶν μας. Καὶ ὅταν δὲ ἰατρικοὶ λόγοι ἀπαιτήσωσι τὴν διακοπὴν τούτου τοῦ καθήκοντος, ἡ μήτηρ πρέπει τὰ ἐπιτηρῆ τὴν θεραπείαν (Wartung) τοῦ παιδός. Τὸ μητρικὸν γάλα ὅμως (καὶ εἰς τοῦτο συμφωνοῦσι καὶ ἰατροὶ καὶ παιδαγωγοὶ) εἶνε ἡ καλλιτέρα τροφή τοῦ νεογνοῦ, καὶ ὅταν ἡ ποιότης αὐτοῦ δὲν ἦνε ἡ ἀρίστη. Ἐὰν δὲ ἡ μήτηρ δὲν ἔχη ἀφθονον γάλα, τότε δύναται διὰ προσθήκης γάλακτος ζώου ἢ ἐλαφροῦ πόλτου (Brei) τὰ χορτάσῃ τὸ βρέφος· ὅχι ὅμως μὲ γάλα ζώου μόνον ἢ πόλτον, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦσι στόμαχον δυνατώτερον. Ἡ τεχνικὴ δὲ αὕτη τροφή, ὅταν δέχεται αὐτὴν τὸ βρέφος, εἶνε προτιμότερα παρά τὴν τῶν τροφῶν. Διότι ἡ ὑγίεια καὶ καθαριότης αὐτῶν εἶνε ἀμφίβολος· σπανίως δὲ εἶνε εὐσυνειδήτοι, ὥστε τὰ ἀφοσιωθῶσι εἰς τὸ βρέφος, καὶ τέλος, τὸ κυριώτερον, διὰ τὸν ἠθικὸν κίνδυνον. Οὗτος βέβαια ἐμφανίζεται κυρίως πε-

ρι τὸ τέλος τοῦ ἀπογαλακτισμοῦ· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ τροφοὶ ἐμμέσως ἐπενεργοῦσι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παιδῶν καὶ μεσολαβοῦσι πολλάκις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς μητρὸς, διὰ τοῦτο πρέπει νὰ καταβάλληται ἡ ἀνήκουσα προσοχή, διὰ νὰ μὴ χαλαρόνωνται οἱ δεσμοὶ οἱ συνδέοντες τοὺς γονεῖς μὲ τὰ τέκνα.

Εἰς τὴν τροφήν πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὰς δύο ταύτας ἐλλείψεις: τὴν Ἀμετρίαν καὶ τὴν Ἀταξίαν. Ἡ πρώτη τούτων τῶν ἐλλείψεων φέρει τὴν ἀκρασίαν, ἐξ ἧς προέρχονται πολλὰ ἀσθένεια, ἐνῶ ἦνε σπάνιον νὰ προέλθῃ τοιοῦτόν τι διὰ τὴν τῆς τροφῆς ἐλλείψιν. Τὸ γάλα δὲ πρέπει ν' ἀνταλλαχθῇ μὲ στερεωτέραν τροφήν κυρίως μετὰ τὴν ὀδοντοφυΐαν. Ὅταν τὸ παιδίον ἀρχίζῃ νὰ ἔρπῃ τετραποδίζον, νὰ ἴσταται καὶ νὰ τρέχῃ, τότε ἔφθασεν ὁ καιρὸς τῆς χρήσεως στερεωτέρας τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ τρώγωσι διὰ λόγους διαιτητικούς, ὅ,τι οἱ ἠλικιωμένοι, λιχνεύματα (Friandises) καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐπιβλαβὴς ἐπίσης εἶνε ἡ ἀταξία εἰς τὴν τροφήν. Ὅτι μητέρες τῶν ἐργατικῶν τάξεων δὲν δύνανται νὰ δίδωσι τὴν τροφήν τακτικὰ εἰς τὰ τέκνα, εἶνε φυσικόν. Ὅτι δὲ καὶ μητέρες ἢ τροφοί, αἵτινες δὲν ἔχουσι ἄλλην ἐνασχόλησιν, ἐξ ἰδιορρυθμίας παραβαίνουσι τὸν κανόνα τοῦτον, εἶνε ἀσυγχώρητος ἀδυναμία. Μέγα μέρος τῆς ἐνοχλήσεως τῶν μητέρων προέρχεται, διότι δὲν ἐσυνήθισαν τὸ παιδίον ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν τάξιν.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Περὶ βελτίονος συστήματος δημοτικῆς ἐκπαίδευσως.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ Α΄.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Καλλίμαχος καὶ Δημόφιλος.

(1).

Κ. Δὲν παρευρέθης χθὲς εἰς τὰς δημοσίας ἐξετάσεις τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ δημοτικῶν σχολείων, ὦ Δημόφιλε, ἢ ὄλως ἦσο ἀπὸν ἐκ τῆς πόλεως; — Δ. Ὅλως ἀπὸν, ὦ Καλλίμαχε. Κατέρρθεεν ἡμῶν ὁ ἀγροτικός οἰκίσκος ἀπὸ πολλοῦ, καὶ ἀνάγκη ὑπῆρχεν ἐπισκευῆς, ὅπως ἐπὶ τινα εἰσέτι χρόνον ἀπολαύσωμεν ἐν αὐτῷ τοῦ τε θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου τὰ ἀγαθὰ· ἀλλὰ καὶ παρὼν ἐὰν ἤμην, ὦ Καλλίμαχε, ὀλίγην προθυμίαν θὰ ἐδείκνυον νὰ παρευρεθῶ εἰς τὰς ἐξετάσεις ἐκεῖνας. — Κ. Καὶ διατί, ὦ βέλτιστε; — Δ. Γελοῖά τινα καὶ παράδοξα ἔβλεπον προχθὲς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, ὅτε καὶ τὴν ἐμὴν περιέργειαν ἐξεκάλεσεν ἐκεῖ ὁ συνεχῶς κρουόμενος κώδων. Φαίνεται, ὅτι οἱ πτωχοὶ οὗτοι τῷ πνεύματι διδάσκαλοι, τὴν ἐπὶ τὰ αὐτὰ πάντοτε διατριβὴν συμφορὰν λογιζόμενοι, καὶ τὰ καλῶς κείμενα ἀλογίστως ἀπολακτίζοντες, ἀβασανίστους ὄλως καὶ ἀκύρους εἰσέτι νεωτερισμοὺς σπεύδουσι νὰ δοκιμάσωσιν ἐπὶ τῶν ἀπαλῶν ἔτι τέκνων μας, τὸ δὴ λεγόμενον, « εἰς λεπροῦ κεφαλὴν τὸ κείρειν μανθάνοντες ». — Κ. Καὶ

(1) Ὁ διάλογος ὑπόκειται ἐν προαστείῃ τινὶ τῆς Μυτιλήνης.

ὁποῖά τινα ἄρα γε ἦσαν τὰ γελοῖα καὶ παράδοξα ταῦτα, ὦ φίλε Δημόφιλε; διότι καὶ ἐγὼ παρὼν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ κινδυνεύω νὰ πιστεύσω, ὅτι ἢ ὅλως δὲν ἐνόουν τὰ περὶ ἐμὲ λεγόμενα, ἢ ὑπὸ τοῦ κενοφανοῦς τῶν πραγμάτων συναρπασθεῖς περὶ τοῦ λυσιτελοῦς τῆς νέας ταύτης μεθόδου βία ἐμαυτὸν ἔπειθον. — Δ. Οὐκ ὀλίγα, ὦ βέλτιστε. Δρέπανά τινα φοβερά, καὶ μαχαίρας κρεουργικάς, καὶ τραπεζία μικροσκοπικά καὶ κλίμακας, νῆ τὸν Δία, καὶ λύχνους, καὶ εἴτι ἄλλο ὁ βλοσυρὸς ἐκεῖνος τὴν ἄψιν διδάσκαλος, ὡσπερ νευρόσπαστα ἀνασύρων ὑπὲρ τὴν ἔδραν καὶ περιστρέφων, ἐπεδείκνυε τοῖς πᾶσι, καὶ ἔλεγε μὲν αὐτὸς πολλά, ἔλεγον δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ οὐκ ὀλίγα. Ἡ δὲν εἶδες, ὅτε φοβερῶς ἐπισείων τὸ μέγα δρέπανον περιῆγε μὲν πανταχόσε τὸ βλέμμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐμὲ συχνότερον ἀπέβλεπεν ὁ ἀνὴρ, ὥστε μὰ τὴν ἀλήθειαν ἐδειλίασα μήτοι νομίζων με ἐχθρόν τοῦ συστήματος, ἐπελθὼν κορύξῃ με ὡς ὁ κνάκων ἐκεῖνος τοῦ Θεοκρίτου ἢ ἐκκόψῃ μου διὰ τοῦ δρεπάνου τὸν ὦμον τὸν δεξιόν. — Κ. Ἀλλὰ γελοῖος εἶνε μᾶλλον ὁ τρόπος, μεθ' οὗ σκώπτων λέγεις ταῦτα, ὦ Δημόφιλε, καὶ πείθομαι ἤδη, ὅτι ἐπ' ἀληθείας ἐχθρὸς ὢν τοῦ συστήματος τούτου, οὕτω χλευαστικῶς ἐκφράζεσαι περὶ αὐτοῦ. Ἐν τούτοις, εἶπες νομίζω, ὅτι ἔλεγε μὲν ὁ διδάσκαλος πολλά, ἀπεκρίνοντο δὲ καὶ οἱ μαθηταὶ οὐκ ὀλίγα. Ὅποιοί τινες λοιπὸν σοὶ ἐφάνησαν οἱ λόγοι καὶ αἱ ἀποκρίσεις ἐκεῖναι; — Δ. Ὡσπερ ἐμβεβλημένοι εἰς τὸ στόμα τῶν μαθητῶν, ὦ Καλλίμαχε, καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἐπὶ τούτῳ μεμελετημένοι, ψιτακισμοὶ ἄρα τινὲς καὶ ἀπομιμήσεις πραγμάτων καὶ λόγων ἀνωτέρων τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν· ὥστε δὲν βλέπω κατὰ τί τὸ σύστημα τοῦτο, τοῦ ὁποίου οὐκ ὀλίγας ἐλλείψεις καὶ ἐγὼ παρατηρῶ, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀρμοδιώτεροι ἡμῶν, κατὰ τί, λέγω, ὑπερέχει τοῦ ἐν χρήσει παλαιοῦ ἐκείνου. — Κ. Ἄλλ' ἀκριβῶς καὶ λελογισμένως διασκοπήσας τὸ πρᾶγμα λέγεις ταῦτα, ὦ Δημόφι-

λε, ἢ αὐτὸς μὲν τοιαύτην δὲν συνέλαβες τὴν περὶ τούτου ἰδέαν, πείθεσαι δὲ μᾶλλον, ὡς εἶπες, εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα εἰδη-
 μονεστέρους ἡμῶν; — Δ. Τὸ δεύτερον τοῦτο μᾶλλον, ὦ Καλ-
 λίμαχε, νομίζω ὁμῶς, ὅτι καὶ ἀκριβῶς ἐξεταζόμενον τὸ πρᾶγ-
 μα τοιαύτην θὰ ἐπισπάσῃται τὴν περὶ αὐτοῦ κρίσιν. — Κ. Ἐν
 τούτοις ἐγώ, φίλε Δημόφιλε, μὴ δυνάμενος ἀνεξετάστως νὰ
 παραδεχθῶ τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἤθελον σὲ παρακαλέσῃ
 καθίσαντες ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς ἀπαλῆς ἀμμου καὶ ἀποστρέ-
 ψαντες τὸ βλέμμα πρὸς τὴν γαλήνιον θάλασσαν καὶ τὰς
 καλὰς ἐκείνας τῆς Μικρασίας ἀκτᾶς, ἐνῶ ἡ ποντίας αὐρα
 προσπνέει ἡμῖν ἠδύ, νὰ ἐξετάσωμεν μετ' ἴσου ζήλου καὶ
 ἀπαθείας τὸ τόσον σπουδαῖον, ὅσον καὶ δύσκολον τοῦτο
 ζήτημα. Ἡ δὲν θεωρεῖς αὐτὸ οὔτε σπουδαῖον, οὔτε δύ-
 σκολον; — Δ. Πολὺ μάλιστα, ὦ βέλτιστε, καὶ τόσον
 σπουδαῖον, ὅσον σπουδῆς ἀξία καὶ πολλῆς μερίμνης εἶνε
 ἡ διαπαιδαγώγησις τῆς τρυφερᾶς Ἑλληνικῆς νεότητος,
 πρὸς ἣν ἀτενίζει πλήρης δακρύων καὶ ἐλπίδος τὸ βλέμ-
 μα ἰδίᾳ μὲν ἐκάστη πόλις, κοινῇ δὲ τὸ ταλαίπωρον
 Ἑλλ. ἔθνος· δύσκολον δέ, καθόσον πρόκειται νὰ ἀνα-
 πτύξῃ τις καὶ ἀνεγείρῃ ἐν ἰσχύϊ καὶ τελειότητι αὐτὸν
 τὸν ἄνθρωπον, οὐχὶ εἰκοδόμημα ἢ δένδρον ἢ ἄλλο τι
 ἄψυχον. — Κ. Καὶ πῶς θὰ ἐπιτευχθῶσι ταῦτα πάντα, ὦ
 Δημόφιλε; — Δ. Αὐτὸ δὴ τοῦτο, δι' ἐνὸς ἀγαθοῦ συ-
 στήματος δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅπερ σκοποῦν τὴν
 πρώτην καὶ θεμελιώδη μὸρφωσιν ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ,
 καὶ οὐχὶ μιᾶς μόνης προνομιούχου τάξεως νὰ παρέχῃ
 συγχρόνως καὶ ἱκανὰ στοιχεῖα πρὸς τὴν περαιτέρω εἴτε
 ἐν τῇ σχολῇ εἴτε ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνάπτυξιν. — Κ. Ὅρθῶς
 λέγεις· τί ἄρα κατὰ ταῦτα καλεῖς ἀγαθὸν σύστημα;
 ὄχι ἐκεῖνο, ὅπερ διαγινώσκον ἀκριβῶς τὴν φύσιν τοῦ
 παιδὸς καὶ τὸν σκοπὸν καὶ προορισμὸν αὐτοῦ, ἀναπτύσ-
 σει τὰς ἐν αὐτῷ ἐννοικύσας δυνάμεις καθόλου καὶ κατὰ
 πᾶσας τὰς φυσικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώ-

που, ἀλλ' ἕτερόν τι μονομερῆ ἢ καὶ ὅλως ἐλλιπῆ ἀναπτύξιν παρέχον εἰς τὸν παῖδα;—Δ. Βεβαίως τὸ πρῶτον.
—Κ. Καὶ λοιπὸν ὁ παῖς ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς συνιστάμενος, ὧς Δημόφιλε, δὲν νομίζεις ὅτι κατ' ἀμφοτέρα ταῦτα ὀφείλει ν' ἀναπτύσσηται ἐν τῇ σχολῇ;—Δ. Ἀναμφιβόλως, διότι ἀμφοτέρα ταῦτα τοσοῦτον συνδέονται καὶ ἐπιδρῶσιν ἐπ' ἄλληλα, ὥστε ἐν ἀσθενικῷ μὲν σώματι ψυχὴ καθ' ὅλα ὑγιῆς οὐδέποτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ, νοσοῦσα δὲ πάλιν ψυχὴ νοσερὸν καθίστησι καὶ τὸ σῶμα.
—Κ. Καὶ τοῦτο οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος βέλτιον κατανοήσαντες εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἀγωγὴν πληρέστατα ἐφήρμοσαν· ἀλλ' εἰπέ μοι ἤδη τὸ παλαιὸν σου αὐτὸ σύστημα ὁποίας μέχρι σήμερον ἰδιαιτέρας καὶ δικαίας μερίμνης ἤξιωσε τὸ ταλαίπωρον σῶμα τοῦ μαθητοῦ;—Δ. Πῶς ὄχι; μήτοι δὲν γίνεται μνεία ἐν τοῖς Ὀδηγοῖς περὶ σωματικῆς ἀγωγῆς;—Ἄκουσον, φίλε Δημόφιλε· εἰς μὲν τὰ προγράμματα τοῦ παλαιοῦ συστήματος οὔτε τὸ ὄνομα τῆς Γυμναστικῆς ἀναφέρεται ἐν ταῖς ὥραις τῶν μαθημάτων, δις δὲ τῆς ἐβδομάδος ὀρίζει ὁ Ὀδηγὸς ἐκτὸς τῶν ἐργασίμων ὥρῶν νὰ ἀσκῶνται οἱ μαθηταὶ ἐν τῷ γυμναστηρίῳ· καὶ τοῦτο διότι τοσαύτη ἀφθονία ἐργασίας, εἰ καὶ ἀγόνου ταύτης καὶ ἀλυσιτελοῦς, παρουσιάζεται καθ' ἐκάστην, ἐργασίας ἐπὶ 7 ὅλας ὥρας δαπάνωσης καὶ φθειρούσης τὴν ὑγιείαν αὐτῶν, ἐγκεκλεισμένων ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σχολείου, ὥστε οὔτε διαλείμματος ἱκανῶς ἀναπαυτικοῦ διὰ τοὺς παῖδας γίνεται μνεία ἐν τοῖς Ὀδηγοῖς. Τοῦναντίον ἐν τῷ νέῳ συστήματι τὸ μάθημα τῆς Γυμναστικῆς κατέχει χώραν ἰδίαν ἐν τοῖς προγράμμασι, τοσαύτης τυγχάνον μερίμνης, ὅσης καὶ τὸ σπουδαιότατον τῶν ἄλλων μαθημάτων. Ἐπίσης καὶ διαλείμματα ὑπάρχουσι μικρὰ μὲν ὠριαῖα, μέγα δὲ πρωτὶνὸν εἴκοσι λεπτῶν. Πόσον δὲ ἡ μὲν Γυμναστικὴ συντελεῖ εἰς τὴν σωματικὴν τῶν παιδῶν διάπλασιν, ἡ δὲ δι' αὐτῆς

τε καὶ τῶν διαλειμμάτων ἐπερχομένη ἀνάπαυλα ἐκ τῶν ἄλλων μαθημάτων συντελεῖ εἰς αὐτῶν τούτων τῶν μαθημάτων τὴν ταχύτεραν ἐπίδοσιν, πόσον ἀνανεοῦσα ἐκαστοτε τὰς δυνάμεις καὶ τὴν προθυμίαν τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν περαιτέρω διανοητικὴν ἐργασίαν, καθιστᾷ εὐθυμον τὸν ἐν τῇ σχολῇ βίον αὐτῶν, τοῦτο δεικνύει ἐλαχίστη σκέψις καὶ μικρὰ παρατήρησις ἡμῖν. — Ὅρθὰ καὶ δίκαια λέγεις ταῦτα, ὦ Καλλίμαχε, ἀλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸ σπουδαιότερον, τὴν πνευματικὴν ἀγωγὴν, καὶ ἄς ἴδωμεν τὰ λεγόμενα πλεονεκτήματα τῆς μεθόδου ὑμῶν ὅσον ἀφορᾷ ταύτην.

(Ἔπεται συνέχεια).

ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Ἡ γνῶσις τῆς γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἡμετέρου πλανήτου διαφέρει ἡμῖν πλεῖστον· καὶ ὅμως οὐδεὶς ἢ ἐλάχιστος παρ' ἡμῖν περὶ τούτου γίνεται λόγος. Ὁφέλιμος ἄρα καὶ λυσιτελής θὰ ἦτο σύντομός τις ἐκθεσις τῆς Ἱστορίας τῆς Γῆς ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι περίληψις τις τῆς Γεωλογίας.

Ἐπειδὴ ὅμως πρὸς κατάληψιν αὐτῆς ἀπαιτοῦνται γνώσεις τινὲς ἐκ τῆς Γεωγνωσίας, ἀνάγκη νὰ προτάξωμεν ὀλίγα τινὰ ἐκ τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ὅπως ὦμεν καταληπτοὶ τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν.

Ἡ Γεωγνωσία εἶνε ἐπιστήμη, ἢ ὁποία ἐξετάζει τὴν ἐσωτερικὴν κατασκευὴν τοῦ στερεοῦ σώματος τῆς Γῆς. Ἀσχολεῖται λοιπὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν πετρωμάτων, ἐξ

ὡν τοῦτο συνίσταται, ἐρευνῶσα τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς αὐτῶν μορφὰς καὶ τὰς σχέσεις τῆς διαθέσεως ἢ διατάξεως αὐτῶν. Ἡ δὲ Γεωλογία ἀνερευνᾷ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως τῶν πετρωμάτων ἰδίως, καὶ τῶν τῆς Γῆς καθόλου. Ἐνῶ λοιπὸν ἡ Γεωγνωσία ἐξετάζει τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς Γῆς, ἡ Γεωλογία ἀνερευνᾷ τὸν τρόπον, καθ' ὃν προῆλθεν ἡ κατάστασις αὕτη καὶ τὰς αἰτίας καὶ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἐπενήργησαν εἰς αὐτήν. Ἐἶνε λοιπὸν ἡ Γεωλογία ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς Γῆς. « Ἡ Γεωγνωσία, λέγει ὁ Κόττας, (*) προσφέρει εἰς τὴν Γεωλογίαν τὴν ὕλην πρὸς ἰδεῶδες τι οἰκοδόμημα. »

Ἐκ τῶν πέντε τμημάτων, εἰς ἃ διαιροῦσι συνήθως τὴν Γεωγνωσίαν, α) Ἐξωτερικὴν Γεωγνωσίαν, β) Πετρογραφίαν, γ) Μορφολογίαν τῶν πετρωμάτων, δ) Ταξιλογίαν τῶν πετρωμάτων, ε) Παλαιοντολογίαν, τὸ δεύτερον θέλομεν παραλείψει ἐντελῶς, ἐπειδὴ πρὸς κατάληψιν αὐτοῦ ἀπαιτοῦνται καὶ γνώσεις τῆς Χημείας· ἐκ τῶν τεσσάρων δὲ ἄλλων θέλομεν προτάξει τὰ γενικώτερα.

Σχήμα καὶ θερμοκρασία τῆς Γῆς.

Ἡ γῆ ἔχει, ὡς γνωστὸν, τὸ σχῆμα σώματος σφαιροειδοῦς. Ἐἶνε σφαῖρα πεπιεσμένη κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἄξονός της περὶ τὸ $1/299$ τῆς διαμέτρου της. Ἡ διάμετρος δηλ. τῶν πόλων ἢ ὁ ἄξων τῆς Γῆς εἶνε 1713 μιλλίων, ἡ δὲ διάμετρος τοῦ Ἰσημερινοῦ 1719.

Ὅτι ἡ Γῆ εἶνε στρογγύλη ἤτο γνώμη ἐπικρατοῦσα καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιότητα· ἡ δὲ σφαιροειδὴς μορφή αὐτῆς ἐπεβεβαιώθη πρὸ πάντων κατὰ τὴν 17 καὶ 18ην ἑκατον-

(*) Ὁ Κόττας (Βερνάρδος) ἦν Γεωγνώστης, υἱὸς τοῦ δασονομικοῦ συγγραφέως Ἑρρίκου Κόττα. Ἐγεννήθη ἐν Ζιλλβάχρῃ, κώμῃ τῆς Ἑβ-σενάχης 24 Ὀκτ. 1808, ἐδίδαξεν ἐν Φρειβούργῃ καὶ συνέγραψε πλεῖστα Γεωγνωστικά καὶ Γεωλογικά συγγράμματα.

ταετηρίδα διὰ καταμετρήσεων μοιρῶν ὑπὸ Γάλλων φυσικῶν καὶ ἀστρονόμων καὶ διὰ πειραμάτων τοῦ ἐκκρημοῦς γενομένων κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Εἶνε γνωστὸν ἤδη, ὅτι εἰς ὠρισμένα βάθη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς οὐδεμία ἢ τοῦλάχιστον ὄχι μεγάλη μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας συμβαίνει, ὅπως κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἐνιαυσίως. Αἱ παρατηρήσεις εἰς τοιοῦτους τόπους, ἐνθα εἰσέδυσαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Γῆς πολὺ βαθέως, π. γ. εἰς μεταλλεῖα, ἔδειξαν, ὅτι μετὰ τοῦ βάθους αὐξάνει καὶ ἡ θερμοκρασία.

Ἐκ πολλῶν πειραμάτων, δι' ὧν ἀπέβλεψαν εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν πετρωμάτων αὐτῶν ἐν τοῖς μεταλλείοις, ἀπεδείχθη, ὅτι εἰς 100 περίπου ποδῶν βάθος δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν αὐξήσιν θερμοκρασίας 10 Κελσίου, ἀλλὰ οὐχὶ καὶ νὰ τάξωμεν ὠρισμένους νόμους περὶ τούτου. Ἰδίως δὲ σπουδαία εἶνε ἡ ὑπὸ τοῦ Ρεῖχη (Reich) μετὰ πολυαρίθμους παρατηρήσεις ἀνευρεθεῖσα βεβαιότης, ὅτι εἰς τὰ βάθη τῶν μεταλλείων αἱ ψυχραντικαὶ ἐπενέργειαι εἶνε ἰσχυρώτεραι τῶν θερμαντικῶν καὶ ὅτι προῖόντος τοῦ χρόνου τὰ πετρώματα ἐν τοῖς μεταλλείοις ἀποψυχραίνονται. Καὶ ἡ διὰ τῶν ἀρτεσιανῶν δὲ φρεάτων ἐξέτασις καὶ ἀναζήτησις τῆς αὐξήσεως τῆς θερμότητος εἰς τὸ αὐτὸ ἔφερον ἐξαγόμενον, δηλ. 10 Κ. εἰς 100 ποδῶν βάθος, ὅπερ καλοῦσι γεωθερμικὴν κλίμακα τοῦ βάθους.

Πυκνότης τῆς Γῆς.

Εἰς τὴν ἑλκτικὴν δυνάμιν τῆς Γῆς στηρίζονται τὰ πειράματα πρὸς εὑρεσιν τῆς πυκνότητος ἢ τοῦ εἰδικοῦ βάρους της. Τὰ πειράματα ταῦτα συνίστανται 1) εἰς τὴν ἀπόκλισιν τῆς μολυβδαίνης ὑπὸ τῆς μάξης ὄρους πλησίον εὐρισκομένου, 2) εἰς ἀναλικνίσεις (ὀρθότερον παλμοῦς) τοῦ

ἐκκρεμοῦς εἴτε ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄρους εἴτε ἐντὸς βαθείας χαράδρας ἢ σήραγγος, 3) εἰς τοὺς παλμοὺς ἐλαφροῦ ζυγοῦ ἀπρωρημένου διὰ νήματός τινος, ὁ ὁποῖος καὶ τὰς μικροτάτας δυνάμεις τῆς ᾧστεως, τῆς ἔλξεως καὶ ἀπόσσεως δηλ. δεικνύει.

Ὁ Βουγέρος (Bouguer) καὶ ὁ Κονταμίνης (Condamine) ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν αὐτῶν εἰς τὴν ἐλκτικὴν δύναμιν τῶν ὑψηλῶν ὄρέων καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην ἀπόκλισιν τῆς μολυβδαίνης. Ἐκ τούτων δὲ ὁ πρῶτος εὔρεν, ὅτι τὸ Κιμβόρασον ἀπομακρύνει τὸ ἐκκρεμὲς ἐκ τῆς καθέτου διευθύνσεώς του κατὰ 7—8". Ὁ δὲ Μασκελίνης (Maskeline) καὶ Ἰττων (Hutton) ἔκαμαν τὰς ἐρεῦνας των περὶ τὸ ὄρος Σεχάλλιον εἰς τὰ ὄροπέδια τῆς Σκωτίας ἀπὸ τοῦ 1774 μέχρι τοῦ 1776 περὶ τῆς ἀποκλίσεως τῆς στάθμης ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ ὄγκου τοῦ ὄρους καὶ ὑπολόγισε τότε ὁ Ἰττων τὴν σχέσιν τῆς ἔλξεως τῆς ὅλης Γῆς πρὸς τὴν τοῦ ὄρους Σεχαλλίου καὶ εὔρε 4,95 ὡς τὸν πιθανὸν ἀριθμὸν διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ γῆνιου σώματος· τὸ ἐξαγόμενον δὲ τοῦτο βραδύτερον μετὰ ἀκριβεστέρας γεωγωνωστικᾶς ἐξετάσεις τοῦ Σεχαλλίου διωρθώθη εἰς 4,713.

Εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν παλμῶν τοῦ ἐκκρεμοῦς εἰς μεγάλα ὕψη ἐστήριξεν ὁ ἐκ Μεδιολάνου ἀστρονόμος Καρλίνης κατὰ τὸ ἔτος 1824 ἐπὶ τοῦ ὄρους Σενίσου ἐν Πεδεμοντίῳ τὰς παρατηρήσεις του, καὶ ἔλαβεν ὡς ἀριθμὸν τῆς μέσης πυκνότητος 4,84. Ὁ δὲ Αἰρῦς (Airy) ἐκ τῶν παλμῶν δύο ἐκκρεμῶν, τὰ ὁποῖα ἔβαλε συγχρόνως εἰς κίνησιν κατὰ τὸ 1826, τὸ μὲν ἐν κατὰ τὴν εἴσοδον, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὸ βᾶθος σήραγγος 1180 ποδῶν παρὰ τὴν Νευκάστλην, εὔρεν αὐξήτην τοῦ τελευταίου $2 \frac{1}{4}$ " ἐντὸς 24 ὥρῶν, ἐξ οὗ ὑπελόγισε τὴν πυκνότητα τῆς Γῆς εἰς 6,623.

Ὁ δὲ Καβενδίσης (Cavendish) ἐκ τῆς ἔλξεως σφαιρῶν εἰς τὴν στάθμην τοῦ Κολόμβου ὑπελόγισε τὴν πυκνότητα τῆς Γῆς κατὰ τὸ ἔτος 1798 εἰς 5,48, ἐνῶ βραδύτερον διὰ

παρατηρήσεων ακριβεστέρων ὁ Πείχης κατὰ τὸ 1837 ὑπελόγησε τὴν πυκνότητα εἰς 5,49, ὁ δὲ Βαιλῦς (Baily) μετ' αὐτὸν εἰς 5,66.

Ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐρευνῶν καταφαίνεται, ὅτι ἡ μέση πυκνότης τῆς Γῆς εἶνε 5,5, ὅθεν περίπου μεταξὺ τῆς τοῦ ὕδατος καὶ ἀργύρου, καὶ ἰσοδυναμεῖ περίπου πρὸς τὴν τοῦ πυρίτου ἢ μαγνήτου. Καταφαίνεται προσέτι, ὅτι ἡ Γῆ δὲν εἶνε ἰσοβαρῆς, ὅπως ὑπετίθετο πρότερον, με ἴσην μάζαν τῶν τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς ἀποτελούντων πετρωμάτων, ἀλλ' ὅτι ἡ πυκνότης αὐτῆς αὐξάνει ἐπὶ μᾶλλον ἐκ τῶν ἐκτὸς πρὸς τὸ κέντρον. Ὅθεν ἡ μέση πυκνότης τῆς ἐσωτερικῆς μάζης τῆς Γῆς ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς τὴν τοῦ καθαροῦ σιδήρου: δηλ. 7—8, ἐνῶ ἡ τοῦ φλοιοῦ αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει τὴν πυκνότητα χαλίκων τινῶν, περίπου 2,5.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΠΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ ΗΑΝΤΩΝ
ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΗΣ ὙΦΗΛΙΟΥ.

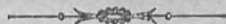

Εἰσαγωγή.

Αἱ λέξεις ἦθη καὶ ἔθιμα, ὡς οὔσαι συνώνυμοι, ὁμοιάζουσι μὲν, διότι σημαίνουσι κοινῶς τοὺς διαφόρους τρόπους τοῦ προσφέρεσθαι, οἵτινες ὑφ' ἑνὸς ἢ πλειοτέρων ὁμοιομόρφως καὶ σταθερῶς παρατηροῦνται καὶ ἐκ συμφώνου συνηθίζονται· ἀλλὰ καὶ διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων· διότι τὰ μὲν ἦθη κρίνονται κατὰ τοὺς κανόνας τῆς Ἠθικῆς, τὰ δὲ ἔθιμα εἶνε ἠθικῶς ἀδιάφορα. Τὰ ἦθη προσέτι, ἐπειδὴ διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον εἶνε ἢ χρηστὰ καὶ καλὰ ἢ πονηρά

καὶ κακὰ, χρησιμεύουσι ὡς μέτρον τῆς μορφώσεως τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐθνῶν, ἐνῶ τὰ ἔθιμα διόλου ἢ ἐλάχιστα μόνον συντελοῦσι πρὸς τοῦτο. Συνώνυμος τῆς λέξεως ἦθη, ἦ, διὰ τὸ εἶπω καλῆτερα, διάφορος μόνον κατὰ διάλεκτον εἶνε ἡ λέξις ἔθη: οἱ συνήθεις δηλ. τρόποι τοῦ λέγειν καὶ πράττειν. Ἐκ τῶν ἐθνῶν λαμβάνουσι τὴν γένεσίν των κανόνες τινές ἢ τύποι τῆς διαγωγῆς, τοὺς ὁποίους καὶ Δίκαιον ἔθους ὀνομάζουσι. Τὸ Δίκαιον τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τινος σιωπηρᾶς συνθήκης, καὶ εἶνε εἰς χρῆσιν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν πρὸ τοῦ ἐπὶ γραπτῶν νόμων στηριζομένου. Ὅθεν οἱ νομοθέται δὲν ἔκαμαν ἄλλο, εἰμὴ τὸ νὰ καθιερώσωσιν ἐγγράφως τοῦτο τὸ Δίκαιον τοῦ ἔθους, ἀφοῦ ἐν μέρει ἐτροποποίησαν αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ οἱ γραπτοὶ νόμοι εἶνε ἀνεπαρκεῖς, ὡς μὴ ὀρίζοντες ἀκριβῶς εἰς πᾶσαν περίστασιν τὰ πράγματα, διὰ τοῦτο συνυπάρχει τοῦτο πάντοτε μετ' αὐτῶν, συχνάκις μάλιστα καὶ ἀντικαθιστᾷ αὐτούς.

—Ἄλλαι λέξεις σχεδὸν ταυτόσημοι μὲ τὰς ἀνωτέρω εἶνε εἰς μὲν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν αἱ λέξεις νόμοι, νόμιμα, τρόποι καὶ τόποι, ἐν δὲ τῇ νεωτέρᾳ αἱ λέξεις συνήθεια, τάξις καὶ ἡ ξενοφανῆς ζακόνι, ὡς γίνεται τοῦτο δηλὸν ἐκ τινων φράσεων καὶ παροιμιῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων· π, χ. Νόμοι καὶ νόμιμα.—Χώρα καὶ νόμος—Ἐπου χώρας τρόποις—Πόλις καὶ τόπος—Τόπου συνήθεια νόμου κεφάλαιον—Κάθε τόπος καὶ ζακόνι, κάθε μαχαλᾶς καὶ τάξις. Περὶ τῆς ἐννοίας τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων ἴδε καὶ Δ. Βερναρδ. Ἐγχειρ. γεν. Ἱστορίας σελ. 26.

ἮΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΤΡΟΦΗΝ.

Διάφορα εἶδη τροφῆς.

Κατ' ἀρχὰς ἐχρησίμευον πρὸς τροφήν τῶν πλειοτέρων ἀνθρώπων τὰ ἀπλούστατα φυτά, καὶ παρῆλθεν ἐξάπαντος ἀρκετὸς καιρὸς, πρὶν οὔτοι κινούμενοι ὑπὸ τῆς πείνης ζητήσωσιν πρὸς τροφήν τῶν κρέας τῶν ζώων.

Ὁ ἄνθρωπος τρώγει, ὅσα δύναται νὰ πέψη (χωνεύσῃ) ὁ στόμαχός του καὶ δὲν ἀποκλείονται αὐτῶν οὔτε αἱ ρίζαι, οὔτε αἱ βοτάναι, οὔτε τὰ ἀηδῆ ζώφια, οὔτε τὸ θνησιμαῖον (ψοφίμι), οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινον κρέας. Καὶ οὐσίας ὀρυκτάς, γῆν (χῶμα), τρώγει, διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὴν τῆς πείνης ἀνάγκην.

Ἐν ὅσῳ ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἀγριος, διαφέρει ὀλίγον τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ζῆ, ὡς αὐτά, ἐκ τῆς αὐτῆς τροφῆς. Πολλοὶ λαοὶ ἔζων ἄλλοτε ἀπὸ ρίζας φυτῶν καὶ ὑπάρχει πλῆθος νήσων εἰς τὸν μέγαν Ὀκεανὸν, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι καὶ σήμερον ἀκόμη δὲν γνωρίζουσι κανὲν ἄλλο εἶδος τροφῆς.

Πολλὰ φυλάει τῶν Ἀλγογγινηναπῶν ἐν τῷ Καναδά ἑτρέφοντο ἐν ἐλλείψει βαλάνων ἀπὸ τὸν ὀπὸν ἢ τὸ δέριμα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ ξύλου καὶ τοῦ φλοιοῦ τῆς σημύδος καὶ τῆς μελίας. Ἐκ τῶν ἀγρίων Αἰθιοπῶν, διηγοῦνται οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, οἱ μὲν ἔζων ἀπὸ τοὺς καρποὺς φυτοῦ τινος, τὸ ὁποῖον αὐξάνει ἄνευ καλλιεργείας εἰς τὰ στάσιμα ὕδατα καὶ εἰς τὰ ἔλη, οἱ δὲ ἔρωγαν τοὺς τρυφεροὺς βλαστοὺς δένδρων καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάζοντο ὕλοφάγοι. Ἄλλοι ἐξέλεγον ὡς τροφήν μόνον τὰς ρίζας τῆς ρίπος ἢ τοῦ καλάμου καὶ οἱ σπερματοφάγοι ἔλαβον τὸ ὄνομα

τοῦτο ἐκ τοῦ διότι ἔζων ἀπὸ κόκκους τῶν φυτῶν. Οἱ ἀρχαῖοι Βένδοι (Wenden) ἐξ ὧν σώζονται μικρὰ λείψανα εἰς τὴν Λουσατίαν (Lausitz) μεταξὺ τῶν Γερμανῶν ἔτρωγον ὅλα τὰ εἶδη τῶν χόρτων ἀδιακρίτως· ἐπίσης οἱ Γουάγχοι, οἱ πρὸ πολλοῦ ἐξαφανισθέντες κάτοικοι τῶν Καναριῶν νήσων, ἀνήκοντες εἰς τὰ ἔθνη τῆς Βαρβαρίας.

Ὁ Lemaire διηγεῖται περὶ τινος εὐωχίας, εἰς ἣν παρρευρέθη καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Γῆ τοῦ πυρός. Οἱ κάτοικοι, λέγει, αὐτῆς ἐμάσσωσαν ρίζας καὶ χόρτα παντὸς εἶδους καὶ ἔχυνον, ἀφοῦ τὰ ἀπέπτυσαν ἐντὸς μεγάλης λεκάνης, ὕδωρ ἐπ' αὐτῶν ἔπειτα ἀνεκίνουν (ἀνεκάτευσαν) ἐπὶ τινὰ καιρὸν τοῦτον τὸν ζῶμὸν καὶ ἐπρόσφερον μέρος αὐτοῦ εἰς δύο ἀρχηγούς των.

Παρὰ τοῖς Πολυνησιώταις ἐν τῇ Σεελανδία ἦτο εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Κώκου (Cook) ἡ ρίζα τῆς πτέριδος ἡ κυριωτέρα τροφή.

Πολλὰ τῶν ζῶων βδελύττεται ὁ ἐξημερωμένος ἄνθρωπος καὶ ἔχει πρὸς αὐτὰ, ὡς τροφήν θεωρούμενα, μίαν τινὰ ἀποστροφὴν, ἥτις πηγάζει ἐκ συνηθείας ἢ προλήψεως. Καὶ ὅμως ἀπὸ τῶν ἐντόμων μέχρι τῶν ἔρπετων, τὰ ὁποῖα μᾶς προξενοῦσι μεγίστην ἀηδίαν, δὲν ὑπάρχει ζῶον, τὸ ὁποῖον δὲν κατατρῶγει ὁ ἄνθρωπος.

Οἱ Ἰσπανοὶ εὔρον εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἔτρωγον ὑπερμεγέθεις ὄφεις, καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀπεταμίευσαν πλῆθος μυρμηκῶν καὶ νυκτερίδων. Καὶ τοῦτο ἐπικρατεῖ μέχρι τῆς σήμερον παρὰ πολλαῖς μικραῖς φυλαῖς, αἵτινες πλανῶνται εἰς τὰ παναρχαῖα δάση τῆς Βρασιλίας. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν πρωτεύουσάν ταύτης τῆς χώρας καὶ τὰ περίξ αὐτῆς, ζῶσι χιλιάδες ἀνθρώπων μόνον ἀπὸ σαύρας καὶ ὄφεις. Τὰ ἔθνη τῆς Αἰθιοπίας, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀκριδοφάγοι, ἔλαβον τοῦτο τὸ ὄνομα ἀπὸ τὰς ἀ-

κρίδας, τὰς ὁποίας ἔτρωγον. Ἡ χώρα ἦτο πλήρης ἐξ αὐτῶν, καὶ ἤναπτον μεγάλην πυράν, διὰ ν' ἀποπνίξωσι αὐτὰς εἰς τὸν καπνὸν τῆς. Ἀκόμη μέχρι τῆς σήμερον ζῶσιν οἱ κάτοικοι τούτων τῶν μερῶν ἀπὸ τὴν αὐτὴν τροφήν, ἣτις παχύνει παρὰ πολὺ τοὺς ἀπολαύοντας αὐτῆς.

Οἱ Κάφροι θεωροῦσιν ὡς τὸ κάλλιστον ἐπίδαιτρον (μεζελίκι) τὸν μῦν, καὶ ἡ ἀράχνη εἶνε ἡ ἀγαπητὴ τροφή των. Μεταξὺ τῶν Φουέρων (Foyern) τινὲς προτιμῶσι τὸ κρέας τοῦ κυνὸς παρὰ τὸ τῶν ἄλλων ζῶων, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ τις καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι, τοῖς Ἀλγογγιν-λενάπαις καὶ τοῖς Ἰροκέσοις. Τινὲς μάλιστα τῶν Μογγόλων ἔχουσι τὴν συνήθειαν νὰ εὐνουχίζωσι τοὺς κύνας, διὰ νὰ τοὺς παχύνωσι καὶ κάμωσι τὸ κρέας των νοσιμώτερον. Οἱ δὲ Ἰνδιάνοι τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἔτρεφον ἄρκτους ἐπὶ δύο καὶ τρία ἔτη δι' ἐστιάσεις ἐορτασίμου. Οἱ Οἰλέται (Oeleten) καὶ ἄλλαι νομαδικαὶ φυλαὶ τῶν Μογγόλων καὶ Τούρκων τρώγουσι τακτικῶς ἵππειον κρέας, καὶ προτιμῶσι τὸ γάλα τῆς φοράδος ἀπὸ τὸ τῆς ἀγελάδος.

Τὰ ἀνθρώπινα ζῶφια φαίνεται, ὅτι εἶνε διὰ τινὰ ἔθνη ἀληθὲς τράγημα (mets délicat). Οἱ Ὀττεντότοι τρώγουσι φθειρας (ψείρας). Πρέπει, λέγουσι, νὰ καταφάγωμεν τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα θέλουσι νὰ μᾶς καταφάγωσιν. Οἱ ἀρχαῖοι Μεξικανοὶ ἐθεώρουν, ὅτι εἶνε κάλλιον νὰ τρώγη τις αὐτοὺς παρὰ νὰ τοὺς σκοτόνη μεταξὺ τῶν δούχων. Μέχρι τοῦδε ἡ γνώμη αὕτη ἐπικρατεῖ εἰς τὸ Μεξικὸν καὶ μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς μεταναστεύσαντας τῶν Ἰνδοευρωπαϊῶν. Διὰ τοὺς Κομάγχους εἶνε τὰ ἀνθρώπινα ζῶφια ὡσαύτως τράγημα· μεταξὺ δὲ τῶν Πολυνησιωτῶν τοῦ Ταϊτίου νέοι καὶ γέροντες τρώγουσι τοὺς φθειρας. Ὡστε αὕτη ἡ συνήθεια εἶνε ἐξηλωμένη εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἄν καὶ εἶνε ὁμολογούμενον, ὅτι ἡ φύσις ὡς πρὸς τὸν διοργανισμόν τῶν πεπτικῶν ὀργάνων, ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον παμφάγον, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶνε καὶ ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ ὀργανικὴ ἕξις καὶ κρᾶσις (constitution) τοῦ ἀναγκάζει αὐτὸν ἐξάπαντος νὰ τρέφηται μὲ κρέας. Ἄλλ' ἡ συνήθεια τοῦ νὰ τρώγωμεν τὰ ζῶα ἕκαμεν ἀνέκαθεν τοὺς ἀνθρώπους νὰ σχηματίσωσι τὴν πεποιθήσιν, ὅτι τὰ ζῶα εἶνε ἐπὶ τῆς γῆς μόνον καὶ μόνον, διὰ νὰ χρησιμεύωσιν ὡς τροφὴ τῶν. Ἡ γῆ λοιπὸν ἀπέβη μέγα σφαγεῖον. Τοιαύτη φοβερὰ σφαγὴ δὲν διεγείρει τὴν παραμικρὰν συμπάθειαν, καὶ μόνον μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν εὐρίσκει τις τοὺς ὄπαδους τῆς ὀρησκείας τοῦ Βράμα, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ χύσις τοῦ αἵματος ἐμπνέει ἀποστροφήν. Οὗτοι οἱ Ἰνδοὶ καλύπτουσι τὸ στόμα, διὰ νὰ μὴ τυχὸν μυῖα εὔρη ἐν αὐτῷ τὸν ὄλεθρόν της καὶ κρατοῦσιν εἰς τὰς χεῖρας μικρὸν σάρωθρον, (μυιοσόβιον), διὰ νὰ διώκωσιν αὐτάς, περὶ τῆς ζωῆς τῶν ὁποίων μεγάλως φροντίζουν. Ἡ φροντίς αὕτη προβαίνει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐτοιμάζεται διὰ τὰς μυῖας μεγαλοπρεπῆς ἐστίασις, συνισταμένη εἰς λοπάδα πλήρη γάλακτος μεμιγμένου μὲ σάκχαρον. Καὶ εἶνε κοινοτάτη ἡ συνήθεια τὸ νὰ ρίπτωσιν εἰς τὸν σωρὸν τῶν μυρμῆκων κόκκους ὀρυζίου.

Θεραπείας καὶ περιποιήσεις τοιούτου εἶδους ἀποκαλοῦμεν ἡμεῖς κατὰ τὸν ἰδικόν μας τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι παιδαριώδεις· διότι ὁ ἄνθρωπος, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, βιάζεται νὰ φονεύῃ πλῆθος ζῶων. Μᾶς φαίνεται δὲ πάντῃ περιττὸν νὰ ἐξετάσωμεν, ἂν ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἔφαγε κρέας ζώου, ἠσθάνθη ἀηδίαν καὶ φόβον. Πᾶν ὅ,τι ἐβρέθη περὶ τούτου μὲ ὠραίας φράσεις ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Πλάτωνος καὶ Πλουτάρχου, δὲν εἶνε οὔτε σαφές, οὔτε ἀκριβές. Ὁ ἄγριος ἄνθρωπος κινούμενος ὑπὸ τῆς πείνης, νομίζει ὅλα θεμιτά, καὶ ἡ

φαντασία του δὲν εἶνε οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον δεκτικὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον παρ' αὐτῶ προϋποθέτουσι.

Ἔργον τοῦ ἱατροῦ εἶνε νὰ μᾶς διδάξῃ πόσα κακὰ ἐπροξένησεν ἡ χρῆσις αὐτῆ εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ πῶς τὸ σπέρμα τοῦτο τῆς διαφορᾶς, ἀναμιχθὲν μὲ τὸ ἀνθρώπινον αἷμα, μετεδόθη καὶ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἔως καὶ ὅταν τὸ κρέας πολλῶν ζῶων, καὶ ἰδίως ἐκείνων, τὰ ὁποῖα τρέφονται μὲ ἰχθῦς, δὲν εἶνε βλαβερόν, βέβαιον εἶνε, ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῆ αὐξάνει τὴν φιλοσαρκίαν (Sinnlichkeit), κάμνει δηλ. αὐτὸν μᾶλλον σαρκικὸν καὶ πνίγει τὰ γλυκέα ἐκείνα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκει τις μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ζῶσιν ἀπὸ φυτικὰς οὐσίας.

Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ἀνεκάλυψε μετ' ὀλίγον νέαν πηγήν ἡδονῶν, καὶ ἀπήλαυσε αὐτὰς χωρὶς νὰ σκεφθῆ περὶ τῶν συνεπειῶν. Τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς τὰ μέγιστα, ἔπεσαν εὐθὺς ὑπὸ τὴν κοπίδα τοῦ σφαγέως, καὶ ἡ ὄψις τοῦ αἵματος, τὸ ὁποῖον ἔρρυσεν εἰς ποταμοῦς, δὲν ἡδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν πρὸς τὴν φιλοσαρκίαν ὀρμὴν του. Καὶ αὐτὴ ἡ θήρα (κυνήγιον), ἣτις ἐπενοήθη ἐξ ἀνάγκης, ἔγεινε διασκέδασις, καὶ εὐρίσκει τις εἰς τὸν φόνον καὶ τὴν σφαγὴν εὐχαρίστησιν καὶ διατριβὴν τοῦ χρόνου, ἐν τῶν «εὐγενῶν παθῶν», εἰς τὸ ὁποῖον λαμβάνουσι μέρος ὅλα σχεδὸν τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη. Τέλος κατήντησαν νὰ εὐνουχίζωσι τὰ ζῶα, διὰ νὰ κάμωσι τὸ κρέας των νοστιμώτερον: μία τῶν «ώραίων», ἀλλὰ καὶ μυσαρῶν ἐφευρέσεων, ἣτις εἶνε ἐξηπλωμένη εἰς ὅλον τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ἄλλ' ὅμως τινὰ τῶν ζῶων ἐθεώρησαν ὡς ἀκάθαρτα καὶ βλαβερά καὶ ἀπὸ τούτων τὸ κρέας ἀπέσχον. Ἄλλὰ δὲν θέλομεν νὰ παρακολουθήσωμεν περαιτέρω ταύτας τὰς ἰδιτροπίας, καὶ νὰ ἐξετάσωμεν ἂν ἔχουσι

δίκαιον ἢ ὄχι οἱ ἄνθρωποι εἰς τοῦτο μὲν νὰ εὐαρεστώνται, εἰς ἐκεῖνο δὲ νὰ δυσαρεστώνται.

Οἱ ἄνθρωποι δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὸ κρέας, ἀλλὰ πίνουν καὶ τὸ ἔτι θερμὸν αἷμα τῶν σφαττομένων ζώων, π. γ. μεταξὺ τῶν Φίννων οἱ Ὀστιάκι, οἵτινες ἀγαπῶσι περιπαθῶς αὐτό. Ὡσαύτως οἱ Σαμοιέδαι, οἵτινες καὶ διίσχυρίζονται, ὅτι εἶνε ἐπικούρημα κατὰ τῆς στομακάκης. Καὶ ὑπάρχουσιν Ἀφρικανικὰ ἔθνη, παρ' οἷς θεωρεῖται ὡς ἀγώνισμα εὐκλείας καὶ τιμῆς, τίς δύναται νὰ καταβροχθίσῃ περισσότερον θερμὸν αἷμα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν ὅμως τῆς τροφῆς δὲν πρέπει νὰ παρτρῆξωμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξαρτᾶται ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ κλίμα τοῦ μέρους, ὅπου ἐνδιαίτῃται. Οἱ κάτοικοι τῶν βορείων καὶ ψυχρῶν ἠχρωῶν ἐν γένει δὲν εὐρίσκουσι εἰς τὸ βασιλείον τῶν φυτῶν ἀρκετὴν ὕλην τροφῆς, καὶ ἀναγκάζονται διὰ τοῦτο νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὸ τῶν ζώων. Καὶ τῷ ὄντι δύναται τις νὰ διαιρέσῃ τὴν γῆν κατὰ τὰ εἶδη τῆς τροφῆς εἰς τέσσαρας ζώνας, τὰς ἐξῆς:

1) Τὴν ζώνην τῶν ἐκ τοῦ κρέατος τροφῶν, ἣτις ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου εἰς τὸ μεσημβρινὸν αὐτῆς ὄριον ἀκολουθεῖ σχεδὸν τὸν δρόμον μιᾶς Ἰσοθέρμου (Isotherme) καθότι τὸ ὄριον ἄρχεται ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ὀρεγῶνος, φέρεται πρὸς τὴν Λαβραδῶρην, περιβάλλει τὴν Γροιλανδίαν, ἀπαντᾷ τὸν ἀρχαῖον κόσμον εἰς τὴν παραλίαν τῆς βορείου Νορβηγίας, καὶ διακόπτει τὴν ἡπειρον μὲ καμπύλην γραμμὴν, ὥστε καταλείπει αὐτὴν μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Ἰέσου (Jeso).

2) τὴν ζώνην τῶν ἐκ χόρτων καὶ κρέατος τροφῶν, ἣτις ἐκτείνεται ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὄριον μέχρι τοῦ τροπικοῦ τοῦ καρκίνου.

3) τὴν ζώνην τῶν ἐκ χόρτων τροφῶν, τὴν ὁποῖαν ἀποτελεῖ ἡ διακεκαυμένη ζώνη καὶ τέλος

4) τὴν δευτέραν ζώνην τῶν ἐκ χόρτων καὶ κρέατος

τροφῶν, ἥτις κεῖται πέραν τοῦ τροπικοῦ τοῦ αἰγόκερω εἰς τὸ μεσημβρινὸν ἡμισφαίριον.

Ἐπὶ ὑψηλῶν ὄρεινῶν χωρῶν καὶ ὄροπεδίῳ τῶν τροπικῶν συμπέπτει ἡ πρώτη ζώνη μὲ τὴν τρίτην.

Τὰ ἀπολίτιστα ἔθνη διὰ τὴν φύσιν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεώς των καταβάλλουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεγάλην ἐπιμέλειαν. Οἱ ἀτλαντικοὶ Ἀλγογγιγενάπαι ἔτρωγαν φαρμακερὰ φυτὰ, τὰ ὅποια πρῶτον διὰ παρασκευῆς ἔκαμαν βρωτὰ. Αἰθιοπικὰ φῦλα ἔτρωγαν τὰ φαρμακερώτατα ζῶα, καὶ χωρὶς ν' ἀναφέρω τὸν Μιθριδάτην, θέλω κάμει μνεῖαν μόνον περὶ τῆς κόρης ἐκείνης, ἥτις ἐπὶ μακρὸν ἔζη ἀπὸ φαρμακερὰ φυτὰ χωρὶς νὰ τὴν βλάβπτωσι, καὶ δι' ὧν καὶ αὐτὴ, καθὼς διαβεβαίῳ δ' Ἀριστοτέλης, διεπλάσθη εἰς πολλὰ διαπεραστικὸν φάρμακον.

Ὅλοκληρα ἔθνη τρέφονται ἀπὸ ἀκαθαρσίας. Οἱ Ὀπτεντότοι καταβροχθίζουσι μὲ ἀπληστίαν τὰ ἐντόσθια, ἕως καὶ αὐτὴν τὴν κόπρον τῶν ζώων, καὶ ἀπὸ τοῦς σκώληκας καταφαγωμένου πτώματος παρασκευάζουσι ἐπίδαιτρον (Leckerbissen). Ἄλλοι Ἀφρικανοὶ εἶνε ὄχι ἐπιτηδειότεροι πρὸς ἐκλογὴν, καὶ οἱ πλείοτεροι αὐτῶν θεωροῦσι τὸ κρέας τότε μόνον ὡς νόστιμον, ὅταν ἦνε ἐξ ἡμισείας σεσηπός, καθὼς οἱ Εὐρωπαῖοι γαστρονόμοι (ὄψογάγοι) προτιμῶσι τὸ ἀγρίμιον μὲ «haut gout» παντὸς ἄλλου ὀπτοῦ καὶ τὸ ζῶν (ζῶν) γενόμενον τυρίον παρὰ πᾶν ἄλλο τυρίον! Οἱ Σαμοῖεδαι τρώγουσιν ὅλα τὰ θνησιμαῖα ἐκτὸς τῆς γαλῆς, τοῦ κυνός, τῆς ἐρμαλίνης καὶ τοῦ σκιοῦρου. Παρὰ τισιν ἵπποπόλοις ἔθνεσι τῶν ἀσιατικῶν στεππῶν τῶν Μογγόλων καὶ Τούρκων ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ μαλακύνωσι τὸ κρέας βάλλοντες αὐτὸ ὑπὸ τὸ ἐφίππειον καὶ ἐφιππεύοντες εἰς αὐτὸ ἡμέρας τινάς.

Εἰς τὸ Ἀρακὰν δὲν τρώγουσι τοὺς ἰχθῦς ἄλλως, εἰμὴ ἀφοῦ βρωμήσωσι, καὶ μεταχειρίζονται αὐτοὺς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὡς εἶδος ἐμβάμματος ἢ ἄλμης, ἥτις

μεινύεται με ἄλλα φαγητά καὶ ἔχει τὴν ἀποφορὰν, ὥστε δι' ἓνα ξένον εἶνε μόλις ὑποφερτή.

Αἱ τροφαὶ ἄλλων τινῶν βαρβάρων ἐθνῶν κινεῦσιν ἔτι μᾶλλον εἰς ἐκπληξιν. Ὅταν εἰ ὕλοφάγοι, περὶ ὧν ἀναφέρει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, δὲν εἶχον τί νὰ φάγωσιν, ἔβρεχον τὰ παλαιὰ καὶ παρεβριμμένα δέρματα καὶ ἔτρωγον αὐτά, ἀφεῦ πρῶτον ἐμάδουν τὰς τρίχας εἰς τὴν θερμὴν σποδόν. Ἄμα γεννήσῃ γυνή τις παρὰ τοῖς Ἰακούταις, λαμβάνει ὁ πατήρ τοῦ τέκνου τὸν πλακοῦντα, τὸν ψήνει καὶ δωροφορεῖ μετ' αὐτὸν συγγενεῖς καὶ φίλους. Οἱ δὲ Τοπικάμβοι καταβροχοῖζουσι τὸ ὕστερον (δευτέριον) καὶ μέρος τοῦ ὀμφαλικοῦ λώρου τῶν νεογνῶν!

Οἱ Ἀβυσσινεὶ περιχέουσι τὰς ἐκ τοῦ κρέατος τροφάς, τὰς ὁποίας παραθέτουσιν εἰς τὴν τράπεζαν ἡμιέφθους, συχνάκις μετ' ἑλῆν.

Ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ καὶ εὕρισκει τὰ μάλιστα ἀλλόκοτα πρὸς διατήρησίν του μέσα, ὅταν κταντήσῃ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην. Ἐν καιρῷ τῆς ἐνώσεως (Ligue) συνήθρευσαν εἰς Παρισινεὶ ἐπὶ τοῦ πολυανδρίου τῶν ἀθῶων ἀπὸ τοῦς τάφους τὰ ἀνθρώπινα ὀστά, ἤλεσαν αὐτὰ καὶ ἐζύμωσαν ἐξ αὐτῶν ἄρτον.

Φαίνεται μάλιστα, ὅτι ἡ πρόοδος εἰς τὸν πολιτισμὸν δὲν συνεπιφέρει καὶ ἀνάλογον γευστικὴν κρίσιν. Διότι οἱ Σιαμέζοι προτιμῶσι τὰ ἔντερα καὶ τὰ σιχαμερώτατα ἔγκρατα τῶν μερῶν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα παρ' ἡμῖν θεωροῦνται ὡς νοστιμώτατα.

Διὰ νὰ δώσωμεν τέλος εἰς ταύτην τὴν ἐπιθεώρησιν ἀναφέρομεν ἀκόμη, ὅτι τινὲς τρώγουσι καὶ τὰ ἀνθρώπινα περιττώματα καὶ πίνουσι τὰ οὐρά των.

Ὁ αἰρετικὸς Τρογγελῆνος ἐτιμᾶτο εἰς τινὰς ἐπαρχίας τῷ 1185 τὸσον πολὺ, ὥστε ὁ λαὸς συνωθεῖτο διὰ νὰ πῆν τὸ οὐρόν του. Οἱ κηπουροὶ μεταξὺ τῶν Σινῶν πληρόνουσι τὰ περιττώματα τοῦ κρεωφάγου πολὺ ἀκριβῶ-

τερα παρὰ τὰ τοῦ ἰχθυοφάγου, καὶ ἀπογεύονται αὐτὰ διὰ νὰ τὰ διακρίνωσι.

Ἡ ἀγιότης τῶν Γουγίων (Gugis) καὶ Φακιρῶν μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν συνίσταται κυρίως εἰς τὸ νὰ μὴ τρώγωσιν, ὅτι δὲν ἐμαγειρεύθη ἢ δὲν ἠρτύθη μὲ κόπρον δαμάλεως. Ἡ κόπρος αὕτη εἶνε εἰς τοσαύτην ὑπόληψιν, ὥστε οἱ πλείστοι τῶν Ἰνδῶν τὴν πρωτὴν ἀλείφουσι μὲ αὐτὴν τὸ μέτωπον, τὸ στήθος καὶ τοὺς ὤμους « διότι καθαρίζει τὴν ψυχὴν ».

ΠΕΡΙΕΡΓΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

Σαλαδῖνος ὁ σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἠρώτησέ ποτε ἐνδοξὸν ἐπὶ σοφίᾳ Ἰουδαῖον, τίνα τῶν τριῶν νόμων ἐνόμιζεν ἀληθῆ, τὸν Ἰουδαϊκόν, τὸν Μωαμεθανικόν ἢ τὸν Χριστιανικόν. Ὁ Ἰουδαῖος, ὅστις ἦτον τῶ ὄντι σοφὸς ἀνὴρ, κατενόησεν, ὅτι ὁ σουλτάνος ἤθελε νὰ τὸν παγιδεύσῃ μὲ τοὺς λόγους του· διὸ καὶ λέγει. Βασιλεῦ, διὰ νὰ σὰς εἴπω, τί φρονῶ περὶ τούτου, πρέπει νὰ σὰς διηγηθῶ ἱστορίδιόν τι.

Ἦτό ποτε μέγας καὶ πλούσιος ἀνὴρ, ὅστις μεταξὺ τῶν ἄλλων θησαυρῶν του εἶχε καὶ ὠραῖόν τι καὶ πολύτιμον δακτυλίδιον, τοῦ ὁποίου ἡ κεκρυμμένη δύναμις συνίστατο εἰς τὸ νὰ κάμῃ ἀγαπητὸν καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις ἐκεῖνον, ὅστις ἔφερεν αὐτό. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεθύμει νὰ διασώζηται τοῦτο πάντοτε εἰς τοὺς διαδόχους του, διέθετο, ὅτι ἕκαστος, εἰς τὸν ὁποῖον καταλειφθὲν ἤθελεν εὐρεθῆ τὸ δακτυλίδιον, πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς

κληρονόμος του καὶ ὡς πρεσβύτατος νὰ τιμᾶται καὶ γεραίρεται ὑπὸ τῶν ἄλλων δύο. Ὁ κληρονομήσας τὸ δακτυλίδιον ἔδωσε τὴν αὐτὴν διαταγὴν εἰς τοὺς διαδόχους του, καὶ οὕτως ἔφθασεν τὸ δακτυλίδιον εἰς πολλῶν χεῖρας καὶ τέλος εἰς τινος, ὅστις εἶχε τρεῖς υἱούς, τοὺς ὁποίους, διότι ἦσαν ὅλοι ἐνάρετοι, ἠγάπα ἐξίσου. Οἱ νεανίσκοι ἐγνώριζον τὴν ιδιότητα τοῦ δακτυλιδίου, καὶ ἐπειδὴ ἕκαστος ἤθελε νὰ ἦνε ὁ μάλιστα θαυμαζόμενος παρεκάλει τὸν πατέρα του ἰδίως, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του, νὰ τὸ ἀφήσῃ εἰς αὐτόν. Ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος, ὅστις καὶ αὐτὸς δὲν εἴξευρεν, εἰς τίνα νὰ ἀφήσῃ αὐτό, ἐστοχάσθη νὰ εὐχαριστήσῃ ὅλους καὶ κατεσκεύασε κρυφίως παρά τινι ἐπιτηδείῳ χρυσοχόῳ δύο ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν τόσο ὅμοια μὲ τὸ πρῶτον, ὥστε μόλις ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ αὐτά. Ὅτε δὲ ἤγγιζεν τὸ τέλος του, ἔδωσεν εἰς καθένα τῶν υἱῶν του τὸ ἰδικόν του καὶ μετέβη εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ἐκαστος ἤθελε νὰ λάβῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του τὴν κληρονομίαν καὶ νὰ τιμᾶται, καὶ εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι δικαίῳ τῷ λόγῳ κάμνει τοῦτο, ἐπαρουσίαζεν ἕκαστος τὸ δακτυλίδιον του. Ἐπειδὴ δὲ εὔρον τὰ δακτυλίδια τόσο ὅμοια πρὸς ἄλληλα, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ διακρίνωσι ποῦν ἦτο τὸ ἀληθινόν, ἦλθον ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν δικαστήν, διὰ νὰ κρίνῃ οὗτος τὴν διαφορὰν των.

Ἄφου ὁ δικαστὴς ἤκουσε τὸ πρᾶγμα, εἶπεν. Ἐὰν δέν φέρητε ἐδῶ τὸν πατέρα σας, θέλω ἀποβάλλει καὶ ὑμᾶς καὶ τὴν ἀξίωσιν ὑμῶν. Νομίζετε τάχα, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ, διὰ νὰ λύω αἰνίγματα; ἢ ἐλπίζετε, ὅτι τὸ ἀληθινόν δακτυλίδιον θέλει ἀνοίξει τὸ στόμα, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ τὸ γνωρίσωμεν; Ἄλλὰ σταθῆτε! Δὲν ἤκουσα, ὅτι τὸ ἀληθινόν δακτυλίδιον ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμῃ ἀγαπητὸν ἐκεῖνον, ὅστις φέρει αὐτό; Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ ψευδῆ δακτυλίδια δὲν ἔχουσι ταύτην τὴν δύνα-

μιν, εἶπατέ μοι, τίς ἐξ ὑμῶν, εἶνε τὸν ὁποῖον ἀγαπῶσιν μάλιστα οἱ ἄλλοι δύο;— Σιωπᾶτε;— Ἐκαστος ἀγαπᾷ ἑαυτὸν μάλιστα;— ὦ! τότε εἴσθε καὶ εἰ τρεῖς ἠπατημένοι. Τὸ ἀληθινὸν δακτυλίδιον ἐξάπαντος ἐχάθη καὶ διὰ τὴν κρύψη τὴν ἀπώλειαν ὁ πατήρ, κατεσκεύασεν ἀνθ' ἐνὸς τρία δακτυλίδια.

Τὸ αὐτὸ λέγω καὶ ἐγώ, βασιλεῦ, περὶ τῶν τριῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔδωσεν ὁ Θεὸς εἰς τὰ τρία ἔθνη Ἐκαστον νομίζει, ὅτι ἔχει τὸν ἀληθινὸν νόμον. Ποῖον ὅμως ἔχει αὐτὸν τῷ ὄντι, τὸ πρόβλημα μένει ἀλυτον, καθὼς καὶ τὸ περὶ τοῦ δακτυλιδίου.

Ὁ σοφὸς μ' ὅλα ταῦτα δικαστῆς ἐπρόσθεσεν. Ἄν ὑμεῖς ἀντὶ τῆς ἀποφάσεως θέλετε τὴν συμβουλήν μου, σᾶς λέγω. Ἐκαστος, ἄς θεωρῇ τὸ δακτυλίδιον τοῦ ὡς τὸ ἀληθινόν, καὶ ἄς φρονῇ, ὅτι ὁ καλὸς ὑμῶν πατήρ δὲν ὑπέφερε περαιτέρω τὴν τοῦ ἐνὸς δακτυλιδίου τυραννίαν εἰς τὸν οἶκόν του, ὡς ἀγαπῶν ἐξίσου ὑμᾶς. Δὲν ἤθελε νὰ προσβάλλῃ καὶ καταθλίψῃ τοὺς δύο, διὰ τὴν δώσῃ εἰς τὸν ἕνα μόνον τὴν προτίμησιν. Ἄς προσπαθήσῃ ἕκαστος νὰ γίνῃ ἀξίος τοῦ ἀληθινοῦ δακτυλιδίου. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν σᾶς ἠγάπησεν, εὐεργετεῖτε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν σᾶς εὐηργέτησεν. Καὶ ὅταν ἡ δύναμις τοῦ δακτυλιδίου γίνῃ καταφανὴς εἰς τὰ τέκνα τῶν τέκνων σας, τότε προσκαλῶ ὑμᾶς μετὰ χιλιάδας χιλιάδων ἐτῶν πρὸ τοῦ δικαστικοῦ τούτου βήματος· τότε θέλει κάθησθαι ἐνταῦθα ἀνὴρ σοφώτερος ἐμοῦ, διὰ τὴν λύσῃ τὴν διαφορὰν σας. Οὕτως εἶπεν ὁ μετρίοφρων δικαστῆς.

Ὁ Σαλαδίνος ἐγνώρισεν τὴν εἰς τὴν διήγησιν ταύτην ἐμπεριεχομένην ἀλήθειαν, καὶ ἐθαύμασε τόσον τὴν σοφίαν τοῦ Ἰουδαίου, ὥστε ἔκαμε τοῦ λοιποῦ αὐτὸν στενώτατον φίλον του.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

Ἄξιωματικός, ὅστις εἶχεν ἀποβάλει μίαν τῶν κνημῶν του εἰς τινὰ μάχην, παρήγγειλε νὰ τοῦ κάμωσιν ἐτέραν ξυλίνην κατὰ πάντα ὁμοίαν μὲ τὴν φυσικὴν. Μετὰ τινὰ καιρὸν σφαῖρα κανονίου τοῦ ἀφήρπασε κατὰ ταύτην τὴν ξυλίνην κνήμην. Οἱ περὶ αὐτὸν φυσικῶ τῷ λόγῳ ἰδόντες τοῦτο ἤρχισαν νὰ κράζωσι «Γρήγορα νὰ προσκληθῇ ὁ χειρουγός». Ὅχι, φίλοι μου, τοῖς λέγει μὲ ἀταραξίαν ὁ ἀξιωματικός, «προσκαλέσατε κάλλιον τὸν ξυλουργόν.»

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἐν ἀοικήτοις διαρκῶς χώραις ἐνδιατῶμαι,
Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι συχνὰ θνήσκω κ' ἀναγεννώμαι.
Οἱ ἄνθρωποι δὲν δύνανται ποσῶς νὰ μὲ κρατῶσιν,
Ἄν καὶ ὡς χρήσιμον αὐτοῖς πολὺ μὲ συνιστῶσιν.
Δὲν θέλουν νὰ μὲ ἔχωσι 'ς τὰς συναναστροφάς των,
οὔτ' εἰς τὰς συνελεύσεις των, οὔτ' εἰς τὰς ἐορτάς των.
Φεύγων λοιπὸν τὰς πόλεις των καὶ τὰς πολλὰς των τύρβας,
Προστρέχω εἰς τῶν μοναστῶν τὰς ταπεινὰς καλύβας.
Καὶ τότε ἐπανέρχομαι, ὁπότεν ἀσθενήσουν,
Ἡ κειμηλιότετα ὄμματα καὶ στόμα ὅταν κλείσουν.

ΓΡΙΦΟΣ

(1) Υἱὸς τοῦ Παρμενίωνος, (2) Βασιλεὺς τῆς Ταυρίδος θυσιάζων τοὺς ξένους. (3) Θεοῦτης Αἴγυπτιᾶ.